

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie- en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INHOUD: Voordrachten over Koloniale onderwerpen. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Literatuur overzicht. — Ingezonden. — Naamlijst van nieuw toegetrokken leden. — Passagierslijst. — Mededeelingen. — Officieele berichten.

Suikertoestanden te Soerabaja.

De suikermarkt beleeft momenteel een gulden tijd; de prijzen zijn nog steeds stijgende. Verleden week werd voor f 6.50 niet gekocht, eergisteren waren de prijzen gestegen tot f 8, gisteren tot f 9 en vandaag wordt zelfs grif gekocht voor f 10 en f 10.50. En het is te verwachten, dat de stijging nog zal voortduren; ook al ziet men ten duidelijkste de onmogelijkheid in, om de aan Britsch-Indië verkochte suiker derwaarts vervoerd te krijgen.

Men is er van overtuigd, dat Britsch-Indië binnenkort zal moeten koopen en zelfs na den oorlog geen suiker uit Europa zal kunnen trekken, meldt het „Soer. Nwsbl.“

De firma Erdmann en Sielcken heeft thans reeds, zoowel te Semarang als te Soerabaja, de Chineesche kampen leeg gekocht; niet minder dan 300000 picols hebben zij tegen bovengenoemde prijzen ingeslagen.

Ook andere groote firma's beginnen thans te koopen, en het laat zich aanzien, dat binnen enkele dagen de geheele markt zal zijn „leeg geplunderd.“

Bezuiniging.

Door den directeur der B. O. W. is de volgende circulaire verspreid:

„Met verzoek om met den inhoud daarvan rekening te willen houden, heb ik de eer de volgende aanschrijving der Regeering onder Uwe aandacht te brengen.

„Uit den aard der zaak leiden de in de tegenwoordige tijdsomstandigheden van Overheidswege genomen en nog te nemen maatregelen tot eene buitengewone stijging der landsuitgaven, terwijl allicht de inkomsten traag binnenkomen, bijvoorbeeld de in- en uitvoerrechten wel grotendeels achterwege zullen blijven.

„Het oog hierop komt het den Gouverneur Generaal wenschelijk voor, dat in andere opzichten niet meer geld wordt uitgegeven, dan strikt noodig is en dat bepaaldelijk bij groote publieke werken, waaronder allereerst spoorwegaanleg, groote matigheid wordt betracht door het tempo van uitvoering dier werken, voor zoover ze niet als reliefwerk tegen werkloosheid dienst doen, zoo veel mogelijk te vertragen.

„Hetzelfde beginsel van beperking van niet absoluut noodzakelijke besteding van 's lands gelden zal mede moeten gelden ten aanzien van de gewone uitgaven. Personeelsuitbreidingen b.v. en dergelijke maatregelen, waartoe reeds besloten is, maar die gevoegelijk nog wat kunnen worden uitgesteld, behoorren derhalve nog niet tot uitvoering te worden gebracht. Op dit oogenblik moeten de landsmiddelen allereerst worden gebruikt voor hetgeen thans het meest noodig is. Weldra kan dan, naar Zijne Excellentie hoopt, de gewone gang van zaken weder worden hervat.“

De strekking van deze aanschrijving is derhalve om in algemeenen zin voortgang van onderhanden zijnde werken te beperken tot hetgeen strikt noodzakelijk is en om de uitvoering van reeds geautoriseerde werken, voor zoover de totstandkoming niet dringend noodig is, achterwege te laten, totdat de tegenwoordige tijdsomstandigheden zich in gunstigen zin gewijzigd hebben.

Intusschen zal het gewenscht zijn bij de toepassing van dezen maatregel, waar noodig, overleg te plegen met het hoofd van gewestelijk bestuur, ter voorkoming dat daarvan storende werkloosheid het gevolg zou zijn.

Uit den aard der zaak moet de beoordeeling der vraag, in hoever in elk concreet geval aan den voorschreven wensch van de Regeering zal zijn te voldoen, aan Uwe prudentie worden overgelaten.

Ambachtsonderwijs.

„De Javabode“ van 26 Aug. j.l. schrijft: Naast het landbouwonderwijs wordt ook het ambachtsonderwijs voor inlanders steeds krachtiger

van regeeringswege bevorderd en zal in het belang van dit laatste onderwijs in het volgend jaar een inspecteur aan den directeur van landbouw en nijverheid worden toegevoegd.

Door de regeering is bepaald, dat te Keboemen een ambachtsschool voor inlanders geopend zal worden. In verband daarmee is de genoemde departementchef gemachtigd te beschikken over eene som van f 4368 voor het verkrijgen van het terrein; voor het treffen van voorbereidende maatregelen voor den bouw van eene school-localiteit en voor eerste inrichting, terwijl opdracht is gegeven spoedig de definitieve ontwerpstukken in te dienen.

De school zal staan onder toezicht van eene door den resident van Kedoe te benoemen commissie. Na ingewonnen advies van die commissie stelt de directeur van landbouw een leerplan voor de school vast.

Voorloopig worden niet meer dan 35 leerlingen tot de school toegelaten.

Bestuurschool.

Voor de inlandsche afdeling van de in October te Batavia te openen bestuurschool hebben zich reeds 58 kandidaten aangemeld.

De opening van de Europeesche afdeling voor gezaghebber op de buitenbezittingen, waarvan de helft der kandidaten uit Nederland moet worden gezonden, is tot 1 Januari uitgesteld.

Terug naar China.

Met het stoomschip „Tjitaroem“ zijn 25 Aug. jl. met bestemming naar Hongkong ongeveer 60 Chineezen uit Soerabaja vertrokken. Allen zijn zij gewezen koelies van de Dordtsche Petroleum-Mij., meldt het „Soer. Hbld.“

PERSONALIA.

Mr. L. J. A. Roskott.

Benoemd tot buitengewoon substituut griffier van den landraad te Soerabaja, Mr. L. J. A. Roskott.

J. J. Benjamins. †

Betreffend den heer J. J. Benjamins, den directeur der Koloniale Bank, die onlangs op weg naar het vaderland, aan boord van de „Tambora“ in de Roode Zee gestorven is, schrijft De Javabode o. m.:

„In 1912 werd de heer Benjamins tot directeur der Koloniale Bank benoemd. In plaats zich rust te gunnen, wat hem na zijn werkzaam leven toekwam, en hem door zijn ernstige hartkwaal was opgelegd, bleef hij onverpoosd werkzaam. In Februari van dit jaar kwam hij weer in Indië om de ondernemingen te inspecteren, besprekingen te houden, enz.

Het vorige jaar was hij benoemd tot ridder in den Nederlandschen Leeuw als een bewijs, hoe de Regeering en de regeeringspersonen zijn adviezen op prijs wisten te stellen. Vóór zijn benoeming tot hoofdagent was de overledene van Juni 1893 tot Juli 1896 agent van de Escompto-Maatschappij te Soerabaja.

De nieuwe resident van Bali en Lombok.

De huidens de officieele berichten tot resident van Bali en Lombok benoemde assistent-resident L. U. van Steenis, die binnenkort van buitenlandsch verlof naar N.-I. terugkeert, heeft een diensttijd van 25 jaren. Door zijne bevordering is hij een 12-tal collega's gepasseerd, terwijl 2 aanvankelijk onder hem op de ranglijst staande ambtenaren, de heeren S. van der Plas en D. A. F. Brautigam reeds tot hoofd van gewestelijk bestuur respectievelijk van de Oostkust van Sumatra en van Palembang, zijn benoemd.

Na de lagere rangen bij het binnenlandsch bestuur te

Voordrachten over Koloniale onderwerpen.

In een circulaire, verspreid door den secretaris van het Natuurkundig Genootschap te Groningen, lezen we dat gedurende het winterseizoen 1914—1915 een aantal populair-wetenschappelijke voordrachten zullen worden gehouden. Speciaal op de onderwerpen van koloniale strekking vestigen we de aandacht, n.l.:

13 October 1914 spreekt de heer J. Sibinga Mulder over de bananencultuur in Centraal- en Zuid-Amerika.

12 Januari 1915 Mr. J. Paulus over onzen Indischen Archipel.

23 Febr. Mej. Augusta de Wit over verbeelding en werkelijkheid op de Bataksche Hoogvlakte; en

15 Maart Prof. Dr. H. P. Wijsman over het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

De data zullen misschien tengevolge van omstandigheden, waarmede het bestuur op dezen tijd nog geen rekening heeft kunnen houden, eenige wijziging ondergaan.

Men wordt lid van het Natuurkundig Genootschap te Groningen door benoeming. De contributie bedraagt f 2.50 per jaar.

Zou 't niet op den weg liggen van het bestuur der afd. Groningen van „Oost en West“, om ten dezen tot samenwerking te komen?
Red.-com.

Uit de O. I. Mail.

De bladen, die de jongste mail ons bracht, zijn, zooals wij zelf spreken, grotendeels ingenomen door berichten, telegrammen en kaarten betreffende den oorlog. Ontrent de gevolgen van dien toestand voor N. Indië, lezen wij o.m.:

De prijsopdrivingen.

In het verslag eener samenkomst van den resident van Semarang met den handel, opgenomen in de „Loc.“, staat de volgende opmerking van den heer Sardeman, een importeur:

„Spr. wil er op wijzen, dat de importeurs niet de oorzaak van het kwaad vormen. De schuld van de plotselinge prijsopdriving rust in de eerste plaats op het gouvernement zelf. Het is een feit, dat de intendance door het in massa openen van levensmiddelen, bijzonder van boter, de prijzen heeft opgedreven en deze opdriving is dan zeer natuurelijk, want men werd bevreemd, dat de voorraden op den duur ontoereikend zouden worden. De meeste Europeesche firma's zijn bij de prijsopzetting dan ook niet uitgegaan, maar hebben veeleer gevolgd. Door de sterke trekking aan den voorraad Hollandsche boter moesten sommige firma's er reeds toe overgaan, de duurere Australische boter te bestellen. En wat blijkt nu? De intendance heeft zoo veel boter ingekocht, dat zij die nu weer moet aankopen. De toestand heeft er ook toe geleid, dat er voorraden tegen hogere dan de normale prijzen moeten worden besteld. Als straks die goederen aankomen zal dan de hogere prijzen moeten betalen? Het is spr. dan ook onjuist om de schuld van prijsopdriving in de eerste plaats op de importeurs te werpen.“

O. C. L. VOSVELD,

Opticiën - Instrumentmaker.

Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hofl. van H. M. de Koningin.

Hofl. van H. M. de Kon.-Moeder

hebben doorlopen, werd de heer Van Stenis in September 1907, na te voren controleur te Tapanoeli en daarna ter hoofdplaats Padang te zijn geweest, benoemd tot assistent-resident van de afdeling XIII en IX Koto (hoofdplaats Solok), welke betrekking hij in Mei 1910 verwisselde met die van assistent-resident van Bengkalis (Oostkust van Sumatra). In December van het vorig jaar ging hij wegens langdurigen dienst met buitenlandsch verlof naar Europa.

De heer Van Stenis staat bekend als een goed ambtenaar, die zich echter, voor zoover wij weten, gedurende zijn diensttijd niet door bijzondere daden onderscheiden heeft.

De tegenwoordige resident van Bali en Lombok, de heer H. W. Veenhuijsen, aan wien met ingang van 5 September eervol ontslag uit 's lands dienst is verleend, zal aanblijven, totdat de nieuwbenoemde resident den dienst van hem zal hebben overgenomen.

Een souper.

Op 17 Aug. j.l. heeft de geneeskundige kring professor Treub een souper aangeboden in „Concordia“.

Een zes-en-twintig geneesheeren namen aan het maal deel. Professor Pekelharing en prof. Treub voerden het woord. Het was er zeer geanimeerd en duurde tot laat in den nacht.

De Radja Boeloe.

Aan het kort verslag der residentie Menado over Maart wordt het volgende ontleend:

Uit Midden-Celebes. Radjoe Boeloe, over wien 't laatste bericht is in het kort verslag over Februari j.l., meldde zich door tusschenkomst van den zelfbestuurder van Banawa. Hij beloofde zich spoedig met zijne volgelingen te Loli te zullen vestigen. De man, die voor het eerst van zijn leven te Donggala kwam, was uiterst verbaasd over alles wat hij hier zag; vooral een Koninklijke Paketvaart-Maatschappijstoomer, die juist op de reede lag, trok bijzonder zijne aandacht. Hij is een paar dagen te Donggala gehouden om hem met al die nieuwigheden wat beter vertrouwd te maken. Omtrent Labarisa werd niets naders vernomen.

Suriname.

Drie geneesheeren, belast met de vaccinatie van onvrogenden en met den geneeskundigen dienst op de scholen, hebben collectief hun ontslag aangevraagd. „De West“ heeft naar de reden daarvan geïnformeerd en deelt in haar nummer van 8 September het volgende mede:

„De armenpraktijk werd tot kort geleden waargenomen door vier particuliere geneesheeren te Paramaribo, die ieder daarvoor f 800 belooning ontvingen.

De geneeskundige inspecteur achtte dit systeem verkeerd. In plaats van het viertal, wenschte hij één geneesheer in vasten dienst te hebben, die dan ook met ingang van 1 April j.l. in functie is getreden.....

De vier geneesheeren, vroeger met de armenpraktijk belast, werden met ingang van 1 April j.l. belast met de vaccinatie van onvrogenden en den geneeskundigen dienst op openbare en bijzondere scholen te Paramaribo.

Op de ontwerp-begroting voor het loopend jaar, had het bestuur oorspronkelijk f 400 voor ieder hunner uitgetrokken, de helft van hetgeen zij vroeger genoten. De nieuwe regeling zou dus een direct financieel nadeel voor hen opleveren. Gewoonlijk wordt in dergelijke gevallen gezocht naar een overgangsregeling, die voor belanghebbers zoo min mogelijk financieel nadeel oplevert.

Op grond van deze overweging stelde de heer Beckering van Loenen bij de behandeling der begroting voor 1914 een amendement voor om de toelage van bedoelde geneesheeren f 800 te doen blijven, onder voorwaarde echter, dat, wanneer onder hen een vacature mocht ontstaan (wat reeds zeer spoedig te wachten was) de drie andere geneesheeren zonder verhooging van salaris het geheele werk zouden blijven verrichten.

Het bestuur nam dit amendement met de toelichting er bij, over, waardoor verdere discussie over dit onderwerp werd afgesneden.

De minister schrapte echter het bedrag van f 800, en bracht dit terug op f 400. Ja, de minister deed meer. Overwegende, dat een der vier geneesheeren (dr. Vanier) in Juli 1914 wegens bereiken van den leeftijdsgrens zou moeten aftreden, werd voor dezen geneesheer slechts voor zeven maanden toelage uitgetrokken.

Het spreekt vanzelf, dat de minister wel wat anders te doen heeft dan verjaardagen van ambtenaren te onthouden. De inlichting omtrent dr. Vanier kwam dus uit Suriname. Maar dan rijst de vraag, waarom het bestuur niet zelf rekening hield met die omstandigheid bij het uittrekken van een post op de ontwerp-begroting?

Men krijgt den indruk, dat het bestuur, om gerechtvaardigde oppositie te vermijden, het amendement van Loenen overnam, om daarna bij den minister stappen te doen om het amendement weder ongedaan te maken.

Het fraaiste komt echter nog.

De betrokken geneesheeren lieten zich de besnoeiing welgevallen en aanvaardden 1 April de hun opgedragen functiën tegen een vergoeding naar reden van f 400 's jaars. Uitdrukkelijk was echter hunnerzijds te kennen gegeven, dat men niet bereid zou zijn om voor dit bedrag meer werkzaamheden op zich te nemen.

Toen echter dr. Vanier 1 Augustus aftrad, ontvingen de drie andere geneesheeren, zonder dat eenig overleg met hen had plaats gehad, een mededeeling van den genees-

kundigen inspecteur, dat zij nu ook belast waren met het werk tot dusverre door dr. Vanier verricht.

Natuurlijk werd hunnerzijds daarop de eisch gesteld, dat voor meer werk ook meer loon zou worden betaald.

De geneeskundig inspecteur wees dien eisch af, zich voornamelijk beroepende op de toelichting van het amendement van Loenen, volgens hetwelk bij het ontstaan van een vacature het meerdere werk over de geneesheeren zou worden verdeeld zonder extra vergoeding.

Een beroep op de woorden van den heer van Loenen heeft natuurlijk geen zin, daar het door hem gemaakt voorbehoud een specifiek geval betrof (het toekennen, bij wijze van overgangsmaatregel, van een vergoeding van f 800) welk geval niet meer aanwezig is, wanneer de toegekende vergoeding juist evenredig is aan de gepraesenteerde diensten.....

Wij zullen ons onthouden van commentaar op deze houding van den geneeskundig inspecteur, waarmee de gouverneur zich heeft vereenigd.

* * *

In hetzelfde nummer van „De West“ lezen wij:

De gouverneur van Suriname heeft een ontwerp ingediend, strekkende om het octrooi van de Surinaamsche Bank, hetwelk 8 November a.s. eindigt, te verlengen tot het eind des jaars.

De toelichting luidt:

Door de vele werkzaamheden, die in de afgelopen maanden de dadelijke aandacht vroegen, is het niet mogelijk geweest voor den afloop van den bij art. 1 der Verordening van 26 Juni 1889 gestelden termijn (8 November a.s.) het opnieuw verlenen van een octrooi als circulatiebank aan de Naamlooze Vennootschap de Surinaamsche Bank voldoende voor te bereiden.

Ten einde in afwachting van het totstandkomen van een nieuw octrooi, de voortzetting van de gestie der Bank mogelijk te maken, wordt in nevengevoegd ontwerp verlenging van den bovenbedoelden termijn tot 31 December 1914 voorgesteld.

Daardoor wordt tevens bevorderd, dat het nieuwe octrooi der Bank eventueel met een nieuw boekjaar in werking kan treden.

* * *

Bij resolutie van den Minister van Koloniën van 28 September 1914 Afd. B No. 16 is A. A. Caljé, te Leiden, ter beschikking gesteld van den gouverneur van Suriname, om te worden benoemd tot inspecteur voor het onderwijs in genoemde kolonie.

Na al hetgeen wij in dit weekblad over deze zaak hebben geschreven, zij ons een enkele opmerking veroorloofd.

De lezer zal zich herinneren, dat op verzoek van den Gouverneur hier te lande een oproeping was gedaan voor een inspecteur. Na eenigen tijd vernamen wij uit Suriname dat ook daar ten laatste de sollicitatie was opengesteld. De last daartoe moet zijn uitgegaan van den Minister van Koloniën, die daarmee toonde van gevoelen te zijn, dat de in Suriname werkzaam zijnde onderwijzers niet van mededinging naar het ambt mochten worden uitgesloten.

Naar wij hebben vernomen, is de heer Caljé hoofd van een school. In Suriname nu zijn verscheidene hoofdonderwijzers uit Nederland werkzaam, waaronder er zijn, die tevens in het bezit zijn van een akte middelbaar onderwijs. Wij weten niet of de keus gedaan is door den gouverneur, die den heer Caljé niet kent en diens geschiktheid dus niet kan vergelijken met die van de Surinaamsche sollicitanten, of wel door den Minister, die in het omgekeerde geval verkeert.

Verder ingaan op deze zaak, achten wij op deze plaats niet wenschelijk. Wij hopen, dat de in Suriname dienende ambtenaren uit deze benoeming niet de voor de hand liggende gevolgtrekking zullen maken, die voor den goeden gang van zaken verderfelijik zou zijn.

* * *

In de „N. R. Ct.“ van 1 October, ochtendblad A, vonden wij een aardig stukje over „bijgeloof in den oorlog“, dat wij hier overschrijven om er een opmerking aan vast te knopen:

„Toen ik onlangs in Luik was, zag ik een eindeloozen stoet van legerautomobielen, vrachtauto's van allerhande model, na inspectie bij de Kommandantur de stad uitrijden, het Zuiden in, naar het front. Toen ik ze zoo in onafgebroken rij wel een half uur lang voorbij zag trekken, langzaam voortdruwend door de nauwe straten, viel het mij op, dat al die naar het slagveld rijdende wagens zonder uitzondering van een fetich voorzien waren. Voorop, tusschen de lantaarns, troonde een geheimzinnig voorwerp: een opgezet katje, of een aap, of een vogel; mooie popjes ook vaak, of cupidotjes, of voorwerpen van huiselijken aard. Blijkbaar moest elk van die dingen een veilige overkomst waarborgen van het transport en vooral ook gemoedsrust verschaffen aan de begeleiders.

De gewonden in de hospitalen komen met hetzelfde zwak voor den dag. Een jong officier toonde mij een paar sokjes van zijn eenigen spruit; als hij ze verloren had, dan zat hij thans — meende hij — niet meer met mij te praten. Een soldaat had een armband van zijn meisje bij zich: dat heeft mij gered, zeide hij. Verscheidene hebben een groet op papier bij zich, met de handteekening van alle huisgenooten; maar de meesten kleine voorwerpen, fetischen, volstrekt niet alleen dienend om tijdens een maandenlangen oorlog in 't nachtelijk bivouak souvenirs aan den huiselijken haard op te roepen, maar —

De Haagsche Commissiebank
37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleening
Prolongatie - Deposito - C...ques

Safe-Inrichting.

P. G. JANSSEN'S
Luxe Verhuur Auto's.

Eenig Adres:

Koninginnegracht

1c,

over Hoofdingang Dierentuin.

Men lette op Telefoon No.

H 852 en H 404.

Middelbare School v. Handel en Administratie
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.
Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSTRA.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPE STRAAT 11
SPECIALITEIT IN
AMERIKAANSCHÉ KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Sigaren Ex- en Import Maatschappij
v/h L. LANGE.
Lange Voorhout 86, 's-Gravenhage.

Leverancier van Z. K. H. Prins
Hendrik der Nederlanden.
Hertog van Mecklenburg, enz.

SPECIALE VERPAKKING VOOR DE TROPEN.
HOOGFIJNE LICHTÉ BREMER SIGAREN
GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Oorlogsberichten.

De „Sinar Sumatra” van 14 Augustus j.l. geeft de volgende berichten en beschouwingen over den oorlog, die Europa, en zooals het blad zich uitdrukt, heel de wereld in beroering heeft gebracht: In den aanvang heeft Duitschland, toen het tot de mobilisatie overging, overal, rechts en links, berichten rondgeslingerd, dat zijne legers binnen enkele dagen, hoogstens weken, in Parijs zouden zijn. Deze stonden gereed, wachtten slechts op het bevel om uit te rukken. Wie het eerst aan de grenzen kwam, zou verder slechts een wandeling naar de hoofdplaats van het vijandelijke land te maken hebben. Zoo dacht Duitschland. Het gebied van het vorstendom Luxemburg werd binnengedrongen; spoedig was men op de grens van het Fransche grondgebied. Ook met België zou op deze wijze te werk gegaan worden, om van deze zijde zoo spoedig mogelijk aan de Fransche grenzen te komen. En van uit den Elzas zouden de Deutsche legerafdeelingen binnen enkele dagen voor Parijs kunnen komen te staan. En dan zouden deze drie groote troepen gezamenlijk en gelijktijdig hun zegevierenden intocht in Parijs kunnen maken! Maar..... veertien dagen na de eerste vijandelijkheden zijn reeds lang voorbij, en nog zijn zij niet op de grenzen gekomen. In Elzas en Lotharingen hebben zij nog wel hulp gekregen van de Oostenrijkers. België, dat door Duitschland den schrik werd aangejaagd, vernietigd zou worden, indien het niet naar de voorwaarden van Duitschland luisterde, heeft met zijn klein maar dapper leger en vaderlandslievende bevolking het machtige Duitschland weerstand geboden, zoodat de opmarsch van de Deutsche troepen werkelijk is tegengehouden en groote vertraging heeft ondervonden. Duitschland heeft als 't ware gedacht, dat het alleen de macht in handen had en dat andere staten in den dommel waren geraakt. Als wij nu nagaan op wiens rekening de gevolgen van dezen strijd gesteld moeten worden, dan zoude onze meening zijn: dat Duitschland hiervoor verantwoordelijk gesteld moet worden.

De bezittingen van Duitschland in Afrika werden reeds door de Engelschen en Franschen veroverd. De Deutsche handelsschepen worden vervolgd, vluchten hier en wiken daar, om maar niet in de handen van de Engelschen te vallen. De Deutsche handel staat stil. De steenkolen zijn in handen van de Engelschen, ook de onderzeesche telegraafkabels. Als Duitschland het in dezen oorlog aflegt, zullen zijne verliezen groot zijn; mocht het winnen, ook dan nog zal zijn schade niet gering wezen.

Beschaving, waar zijt gij? vraagt het blad. Bij het hooren van dit woord, hebben wij steeds onze blikken naar Europa gewend. Wij hebben 't moeten leeren, dat de Europeanen de meest beschaafde en intellectuele volken der aarde zijn. Maar na hetgeen wij nu zien gebeuren, doen wij de vraag: waar is die beschaving, waar is dat intellect? De Europeanen hebben in den loop der tijden honderden, ja duizenden van de besten hunner naar andere werelddeelen gezonden om bij niet-Europeanen beschaving en kennis, ook hun godsdienst, d.w.z. de Christelijke, te brengen. Zeker, daar werden zij, die in zorgen en moeilijkheden verkeerden, geholpen, de zieken geneeskundig behandeld en van geneesmiddelen voorzien, de hongerigen gevoed en de dorstigen gelaafd. Ontegenzeggelijk zijn er de kiemen voor beschaving en intellect neergelegd. Maar toch doen wij de vraag: waaruit moet nu de Europeesche beschaving blijken?

De „Pembrita Betawi” schrijft o.m.: De moord op Aartshtog Frans Ferdinand kan niet de ware oorzaak, wel de aanleiding, voor het voeren van dezen oorlog zijn. De ware oorzaak is volgens dit blad hierin gelegen: Engeland en Frankrijk willen een plaats innemen, hunner waardig, in de rij der mogendheden van Europa, maar Duitschland wil oppermachtig zijn. Hiervan nu zijn de andere mogendheden niet gediend. Engeland komt op voor het recht van bestaan van de kleinere staten, opdat zij niet vertrappt worden door hoogmoedige (sombong) naburen.

Inlandsche gezindheid.

Te Solo werd in een vergadering van Boedi Oetomo en later ook in een van de Sarikat Islam, besloten, om aan het Europeesch bestuur mededeeling te doen van de goede gezindheid van de Inlandsche bevolking en hare Hoofden jegens het Hollandsche Gouvernement, dat waar noodig op hunne hulp en steun kan rekenen. De welbekende Dr. Radjiman heeft hierin een werkzaam aandeel gehad.

Nogmaals de Horvat-circulaire.

In de „Sinar Djawa” komt de zooveel besproken horvat-circulaire weder op het tapijt en wordt aldus voorgesteld:

Als ik spreken kon, zou ik het volgende tot u zeggen: Weet dan, gij jongeren onder de Javanen, dat door uw geroep in de pers het geheime laadje van des landvoogds schrijftafel op een goeden dag werd opengetrokken en ik, circulaire No. 2014, te voorschijn ben gekomen. Onderdanig vroeg ik den Grooten Heer of ik mijne landgenooten te hulp mocht komen. Van algemeene bekendheid is het — en voor de waarheid daarvan sta ik in — dat de Gouverneur-Generaal veel van zijne onderdanen houdt en daarom willigde hij mijn verzoek om het Javaansche volk van dienst te zijn, in. Dag, maand en uur ben ik vergeten, dat ik de schrijfkamer van den heer Idenburg verliet, om een rondreis over Java te maken, opdat van den inhoud van het beschreven papier behoorlijk kennis zou

afgodjes, die den drager beschermen moeten tegen den vijandelijken kogel.

Voorts zijn er nog andere vormen van bijgeloof, die in den oorlog een zeer belangrijke rol vervullen. Napoleon was niet de laatste legeraanvoerder, die aan een datum wachtte. Dat de Duitschers van den Sedan-dag veel verwacht hadden, heb ik den 2den September van verscheidene hunner gehoord.

En nu de opmerking?

Men valle voortaan de Boschnegers niet hard om hunne „obias”, fetisken, die den drager moeten beschermen tegen ziekten en ander leed, hun een goede jacht bezorgen of succes in de liefde, enz. Ook den Indianen gunne men hunne verschillende „toelala's” (bekeringsmiddelen).

Curaçao.

Het Curaçaosche weekblad „De Wekker”, dat, zooals het aankondigt, „hoofdzakelijk gewijd is aan de vrije behandeling en de zedelijke en stoffelijke belangen der kolonie”, is 5 Sept. j.l. zijn 35sten jaargang ingetreden. Onder de gelukwensen in de andere plaatselijke bladen trof ons die van „De Vrijmoedige”, in de volgende bewoordingen verrat:

„Wij wenschen den collega een langdurig bestaan toe en dat 't hem gegeven moge zijn, voortaan overvloedige vruchten te plukken op het doorgaans dorre veld van het Curaçaosche journalisme.”

Een eigenaardigheid van „De Wekker” is, dat het blad niet moede wordt telkens en telkens weer het onderstaande in zijne kolommen te herhalen:

„En Curaçao's ingezetenen wenschen voor zich en de overige eilanden der kolonie het recht, om volgens een kiesstelsel, dat de betaling van zeker quantum belasting tot grondslag heeft en waarbij met de capaciteiten rekening wordt gehouden, vertegenwoordigers hunner belangen te kiezen en naar den Kolonialen Raad af te vaardigen”.

* * *

In de bladen van 12 Sept. j.l. lezen wij o.m.:

De tegenslag der gevolgen van den schier algemeenen Europeeschen oorlog doen zich reeds op ons eiland gevoelen in den vorm van gebrek aan- of prijsstijging van sommige levensbenodigdheden.

Door het wegblijven van stoomschepen, die onze haven gewoonlijk aandoen, missen vele onzer arbeiders het werk, dat hun het dagelijksch brood verschafte. De Sta. Barbara-Phosphaatmijnen hebben zich genoodzaakt gezien, een groot gedeelte harer arbeiders, wel 125 man, te bedanken, daar de uitvoer van phosphaat minder is geworden door het wegblijven van de stoomschepen, die het artikel kwamen halen.

En geen wonder, waar men elders leest:

Het Deutsche stoomschip „Frans Horn”, dat met een lading phosphaat van hier naar Stettin vertrokken was, is door een Fransch oorlogsschip bemachtigd.

* * *

De „Amigoe di Curaçao” schrijft:

„Aruba Goud Mij.

Ook deze Maatschappij schijnt het werk stop te willen zetten.

Waarom?

Omdat er geen verkoop van goud meer is? Dat zal wel niet, want in oorlogstijd heeft het goud dubbele waarde. Een ieder heeft thans gaarne veel goud in voorraad. Het goud, dat uit de mijnen komt, is nog wel geen gouden munt, maar staat er toch mede gelijk. Als men een staaf goud aanbiedt, kan men zeker overal geld ervoor in de plaats krijgen.

Op de meeste landen wordt de uitvoer van goud verboden, zoo geschiedde o.a. ook in Suriname.

We weten niet, of dit soms eveneens in onze kolonie het geval is.

Maar de reden van een dergelijk verbod is het verlangen om het goud onder zich te houden. Wat er ook gebeure, het goud behoudt zijn volle waarde.

Mocht derhalve de Aruba Goud Maatschappij niet langer kunnen werken uit gebrek aan contanten, omdat ook zij geen geld ontvangt, daar zij in het buitenland geen verkoop heeft voor hare staven, of omdat het te gevaarlijk is in dezen tijd goud naar Engeland te verzenden, laat de Maatschappij dan eens in overleg treden met het Gouvernement. Misschien, dat het Gouvernement graag een paar staafjes goud koopt. Dat zal later zijn rente wel opbrengen. Bovendien is het een groote geruststelling, als het Gouvernement in het bezit zou wezen van eenige staven goud.

Dat geeft overal crediet.

In Suriname zijn de werkeloos geworden balatableeders voor 'n goed deel overgenomen door de goudmaatschappijen, die thans met dubbele krachten werken, omdat de tijdsomstandigheden zoo buitengewoon gunstig zijn voor de goudproductie.

En in Aruba zou men, juist als er veel te verdienen valt, het werk gaan stop zetten!

Ons dunkt, het Gouvernement moest hier helpend optreden, in het welbegrepen belang der kolonie zelve, in het belang der werkeloozen en in dat der Maatschappij.”

En dit te meer, waar de armoede op Aruba zoo groot is, dat, op voorstel van den Gouverneur, het Ondersteuningsfonds „Nederlandsche Antillen” de som van 700 Gld. ter beschikking van de noodlijdenden gesteld heeft.

Hillmer & Co.

Noordeinde 58. Tel. 1667

PIQUÉ HEMDEN
f 2.75, f 3.50, f 4.- f 4.50.
Engelsche Hemden
steeds de nieuwste Dessins
van af f 2.50.
Rijke keuze DASSEN.
Gemaakte en Zelfbinders.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileïstraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 2—3 uur.

Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

Toko Betawie,

(Firma ALBRECHT & ELFFERICH.)

Koningin Emmakade 55. DEN HAAG.

Voornaamste en beste adres voor alle
Ingrediënten voor de Rijsttafel.

Specialiteit in Samballans en Indische Siropen.

OPGERICHT 1880. — TELEFOON 2610.

Firma H. VAN BESOUW - BREDA

Ondergoederen naar maat } voor
: Uitzetten : Dames
: Indische Uitrustingen : en
: Heeren

DEGELIJKE goederen uitmuntende boven
elke fabrieksconfectie. **Gegarandeerd!**

Vertegenwoordiger(ster) dagelijks te ontbieden.

Telegram-Adres: BESOUW, Breda. - Interc. Telef. 504.

„INSTITUUT DE REGT”.

Internaat: RIJSWIJK (Z.-H.) Externaat
HAAGWEG 17. Telefoon 166. ORANJELAAN 26.

De geheele school, gebouwd in 1909, is ingericht volgens de moderne eischen der hygiëne met centrale verwarming.
De zeer gunstige resultaten der examens leggen getuigenis af van het degelijk onderwijs.
Het onderwijs omvat: Lagere school, H.B.S. met 5-jarigen cursus en Handelsonderwijs.
Uitvoerig prospectus wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

GESCHER & KEMPER

TAPIJTHANDEL
EN COMPLETE
MEUBILEERING

VLAMINGSTR. 22. DEN HAAG

Instituut W. G. Taanman, KOST- en DAGSCHOOL.

De Perponcherstraat 105-103-101 - Den Haag.

In 1913 slaagden ONDER MEER voor:

Eind-ex. H.B.S. 5 j. c. 6 leerl. — Cand. O.I. ambt, 1 leerl. — Milit. Acad. te Breda 2 leerl. — Instit. voor de Marine 1 leerl. — Cadettensch. Alkmaar 4 leerl. — Middelh. Kol. Landbouwsch. te Deventer 4 leerl. — Machinistensch. van de Marine, te Hellevoetsluis 1 leerl. — Zeevaartschool te Rotterdam, 1 leerl. — Gymnasium (1ste klasse) 2 leerl.

In 1914 slaagden o.a. 7 leerlingen voor Eind-ex. H.B.S. 5 j. c. en 3 leerlingen voor 1ste klasse Gymnasium.

Meisjes worden ook als leerlingen aangenomen.

worden genomen. Directe aanraking had ik niet met u, wel mocht ik gebruik maken van de tusschenkomst der regenten, die den wil van den Gouverneur-Generaal kenbaar zouden maken. Maar de meesten hunner waren 't niet eens met doel en streven der Regeering noch met de verlangens van den kleinen man. Vandaar, dat zij mij weer opborgten in het onderste laadje van hunne schrijftafels, dat zij goed afsloten. Javanen, indien gij er op blijft staan, dat uitvoering worde gegeven aan uwe en des landvoogds wenschen, wendt u dan gezamenlijk tot Zijne Excellentie en vraagt om een andere nieuwe circulaire, die bepalen zal: 1e. dat de meer bedoelde hormat-circulaire No. 2014 in de Maleische en Javaansche taal vertaald en in de Inlandsche bladen gedrukt zal worden; 2e. dat alle Inlandsche ambtenaren voortaan Europeesch gekleed moeten gaan (in z.g. pakiaian stellan); 3e. dat binnen een vast te stellen termijn aan dezen last moet worden voldaan en dat gestraft zullen worden zij, die aan dit voorschrift niet hebben voldaan; 4e. dat de chefs ten deze het voorbeeld moeten geven en hunne ondergeschikten moeten aansporen om aan het bevel der Regeering gevolg te geven.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Oorlogsbeoordelingen.

Ook de Chineesche pers is niet best te spreken over de houding van Duitschland in dezen oorlog, maar doet tevens Rusland de noodige verwijten. De „Pewarta Soerabaja" o.a. schrijft, dat Duitschland som b o n g (overmoedig) is en daarom oorzaak van den oorlog. Alle menschen zijn daardoor nu in nood en zorgen geraakt. De onbeschaafde mensch, die raast en tiert, zal, als hij tot moorden (n g a m o e k) overgaat, niet meer dan twee, hoogstens drie andere menschen dooden, de bangsa s o p a n, d.w.z. de „beschaafde" Europeeërs, maken, als zij de wapens opvatten, duizenden schuldelooze slachtoffers. Wij zien nu, wat de politiek der vorsten heeft uitgehaald: rooven en moorden (r a m p o k).

Van de tusschenkomst, na het uitbreken van den oorlog door den president der Vereenigde Staten van Noord-Amerika aangeboden, kan gezegd worden, dat het „m o s t e r d n a d e n m a a l t i j d" was. Hij had te voren zijn stem moeten laten hooren, terwijl men nog in Europa bezig was over mobilisatie te onderhandelen, doch toen hield hij zich met de zaken van Mexico bezig. Hij moest toch wel begrijpen, dat nu zijne aanbiedingen geen cent waard zijn. Wij lachen er om! President Wilson staat bekend als een idealist, maar hij handelt nu als een „utopist".

Te voren heeft niemand kunnen denken, dat het ooit tot een oorlog zou komen. Aan Engeland kan niemand een verwijt maken. Als Duitschland zich bepaald had tot het tuchtigen van Rusland, dan zouden Engeland en Frankrijk er zich niet mede bemoeid hebben. Want werkelijk, Rusland verdiende wel eenigszins op zijn plaats gezet te worden. Het wil ook graag den baas spelen. Maar Duitschland deed verkeerd ook Frankrijk aan te vallen, een land, dat bekend staat om de beminlijke eigenschappen van zijn volk en dat toch niet openlijk te kennen had gegeven, dat het Rusland steunen zou. Deze handeling van Duitschland moest begrijpelijkerwijze de woede van Engeland en de ontstemming van alle andere landen opwekken, hetgeen ook gebeurd is. Ook toen nog was Engeland niet besloten om Duitschland den oorlog te verklaren. Het beloofde neutraal te blijven, indien Duitschland de Fransche vloot niet aan zou vallen en de Noordzee met rust laten. Duitschland stoorde zich evenwel niet aan de vertoogen van Engeland.

Duitschland en Rusland hebben tot nu toe in Europa gedaan, wat zij wilden. Het is wel duidelijk, dat deze beide landen een oorlog gewild hebben. Rusland gevoelde zich des te sterker, toen Japan beloofde geen hinderpalen in den weg te zullen leggen en als bondgenoot van Engeland wel de Triple Entente steunen zou. Overigens kunnen wij 't niet begrijpen, wat Rusland tot den krijg heeft kunnen bewegen, daar de binnenlandsche toestand daar alles behalve rooskleurig is. Deze oorlog zal groote economische gevolgen hebben. In Indië behoeven wij ons voor den oorlog niet bang te maken.

Naar de meening van bovengenoemd blad zou de oorlog wel niet langer dan anderhalve maand duren, daar de oorlogvoerende mogendheden toch niet zoo gek zullen zijn, zich zelven geheel te doen vernietigen.

De eerste dagen van verwarring, vrees en ontsteltenis na het uitbreken van den oorlog — alzo schrijft de „P e r n i a g a n" — zijn nu voorbij. De maatregelen door de Regeering en de verschillende bankinstellingen genomen, hebben doel getroffen. De menschen zijn hier spoedig weer tot kalmte gekomen. Opmerkelijk is het, dat de Inlanders en Chineezers in N.-I. zich zoo rustig gehouden en dadelijk eendrachtig hunne goede gezindheid tegenover het Gouvernement van N.-I. betoond hebben. Van sommige Europeanen kan dit niet hetzelfde gezegd worden; verscheidene hunner gedragen zich onbehoorlijk. Niettegenstaande door het Bestuur was kennis gegeven, dat men zich niet over de waarde van het papiergeld ongerust behoefde te maken, waren het juist de Europeanen, die toch het papier tegen zilver ingewisseld wilden hebben, niet om daarmee in hunne dagelijksche behoeften te voorzien — daar zou men vrede mee kunnen hebben — maar met het doel om het op te potten en aan de circulatie te onttrekken. Voor fabrieken, werkplaatsen en andere inrichtingen, waar dagelijks betalingen aan het werkvolk gedaan moesten worden, gaf zulks aanleiding tot groote moeilijkheden. Op menige plaats konden de koelies niet

betaald worden, moesten de werkzaamheden stop gezet worden. In Tangerang b.v. werden de koelies, omdat het werk niet gestaakt mocht worden, in rijst uitbetaald.

Iemand, die zich Blindjo teekent, schrijft in de „Pewarta Soerabaja", dat hij in den avond van 6 Augustus j.l. in het Oost Java restaurant op de a l o o n T j o n t o n g (Soerabaja) gezeten, opmerkte, hoe vele Europeanen, die daar verteringen maakten van 20 à 30 centen, met groot papier betaalden, wat voor het bedienend personeel natuurlijk groote moeilijkheid veroorzaakte. Eigenaardig vond schrijver het, dat die Europeanen toen zoo erg zenuwachtig waren. De tokoprijzen stegen tot een ongekende hoogte.

Inlanders vernederd.

Onlangs was er te Soerabaja, zoo verhaalt de „Bintang Soerabaja", een afscheidsfeest georganiseerd voor mevrouw van den Steen, Zij werd toen o.a. gehuldigd in de „Royal Standard Bioscoop". Daar zag men o.m. haar baboe in gevecht met 'den huisjongen, die daarvoor uit den dienst wordt weggejaagd. Is dit niet — zoo vraagt schrijver — om aan te toonen, dat de Javaan onbetrouwbaar is? Op een tweede film zag men mevrouw van den Steen in een stoel gezeten en de baboe aan haar voeten op den vloer gehurkt, bezig deze dame met een waaijer te verkoelen. Dit is een uiting van gila hormat, vindt schrijver. Ziet Inlanders, daartoe wordt ge nog in staat geacht!

Op een derde film zag men den huisjongen op een bank ingedut. Wordt hiermede niet gezinspeeld op de aardsluheid van den Javaan? Ach, arme Inlanders, gij lachtet gedurende deze voorstellingen zelf mee en besefte niet eens, dat gij in het ootje werd genomen! Aldus besluit de Chineesche schrijver verontwaardigd.

Van Vreemde Koloniën.

Generaal Beyers, opperbevelhebber van de verdedigingsmiddelen van de Z. Afr. Unie, heeft zijn ambt neergelegd. 't Is al oud nieuws geworden, maar nu de berichten, van hetgeen aan deze abdicatie verbonden is, nader bekend worden, is het niet zonder belang er nog even op terug te komen. In een brief aan generaal Smits gaf hij als reden op, dat hij zijn goedkeuring niet kon verleenen aan het ten strijde trekken tegen Duitsch Z. W. Afrika.

Daarop heeft generaal Botha, voorzitter van den ministerraad, zelf het opperbevel aanvaard en nam hij de leiding op zich voor de operatiën tegen de Deutsche kolonie, vanwaar reeds invallen op Britsch gebied hadden plaats gehad.

In zijn antwoord aan Beyers is Smuts zeer scherp geweest. Hij wees eerst er op, hoe de opperbevelhebbers zelf alles hadden helpen voorbereiden, wetende wat de bedoeling was en verweet hem de zaak op het kritieke oogenblik in de steek te laten, waardoor tevens tweespalt in het Unieleger werd gebracht. Wijzende op de vrijheid, die Z. Afrika van het Britsche bestuur verworven heeft, gaf hij als voorbeeld hiervoor aan, dat die vrijheid Beyers veroorlooft ongestraft een zoodanigen brief te schrijven, waarvoor hij zonder twijfel in het Deutsche rijk de hoogste straf zou hebben gekregen.

De pers, die aanvankelijk weinig oorlogszuchtig was, ging over stag nadat de D. de Br. grens hadden overschreden. De Boeren staan in Zuid Afrika niet zoo boos tegenover de D. als de Engelschen in Europa. De D. spreken tegenover de Russen, Franschen en Belgen zoo beleefd als men dit over een vijand in oorlogstijd doen kan, maar ten opzichte van de Engelschen is geen benaming te erg, en deze geven dit den Germanen met waker terug. Of neen, zoo is 't toch ook weer niet ten volle, want de Britten hebben 't weer niet zoozeer tegen den Duitscher in 't algemeen als tegen den aanmatigenden Pruisdien hij verafschuwt, in 't bijzonder. In de Transvaal werd voor afkeer van den Germaan eigenlijk niets gevoeld. Wij vinden dit in „De Volksstem" zoo goed weergegeven. „De Duitschers zijn, over 't algemeen, even brave menschen als de andere naties op Gods aarde; ze hebben bovendien aanspraak op welwillendheid van 't Boeren-gedeelte van onze Unie-bevolking, omdat gedurende moeilijke dagen de Duitschers de zijde kozen der Republieken. Maar — en dit kan niet worden voorbijgezien — vandaag zijn de Duitschers in oorlogstoestand met Britsch Zuid-Afrika; en bij internationale verhoudingen gelden andere overwegingen van vriendschap of haat dan voor 't verkeer onder private personen plegen te gelden."

Eerst is men geneigd uit te roepen: wat een redenering. Maar dadelijk moeten wij dan tot de erkenning komen, dat het zoo feitelijk toch is. Is — ook ten onzent. Wij hebben haat tegen geen der oorlogvoerenden en morgen, straks kan 't ons Nederlanders beschoren zijn eep der partijen als vijand te ontmoet te moeten treden, omdat de internationale verhoudingen het zoo willen. Ja zelfs als onze sympathie in het algemeen meer voor de eene dan voor de andere mocht wezen en de eerste begaaf een schending van onze neutraliteit zullen wij toch tegen haar, en aan de zijde der andere, ten strijde hebben te trekken. Nu is onze positie in dit geval natuurlijk wel een andere dan die van een kroonkolonie, en nog speciaal dan die van een kroonkolonie, welke nog heel versche herinneringen heeft van haar oorlog met 't moederland, maar de overeenstemming ligt hierin, dat ook wij voelen hoe inderdaad bij internationale verhoudingen andere overwegingen den doorslag geven dan voor 't personenverkeer gelden. Of dit de oorlog minder leelijk maakt dan in den tijd, toen de volken in gevoelde vijandschap tegen elkander op-

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

Schill & Capadose

Hofstraat 17 .. .. 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO'S, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

D. VAN HEIJNINGEN & ZON,

KLEEDERMAKERS.

HOOGE WAL 13-14. 'S-GRAVENHAGE.

2de huis van af de Kon. Stallen. Telefoon 590.

Steeds de nieuwste Engelsche en Schotsche Stoffen voor Dames en Heerenkleeding naar maat. Coupe en bewerking 1ste Klasse.

Muziek School

VAN DE

Haagsche Stichting voor Muziek M. U. S. I. C. A.

Kanaalstraat 1. - Tel. H. 8320.

Directeur: RUD. J. LOMAN.

ONDERWIJS in Piano, Viool, Violoncel, Solozang. Voorts voorbereidend theoretisch onderwijs, Muziekgeschiedenis, Rhytmische Gymnastiek.

P. DICKHOFF.

Kunsthandel - Spiegel- en Lijstenfabriek

ENCADREMENTEN.

Speciale bewerking voor de tropen.

86a PIET HEINSTRAT 86a.

Telefoon 5676.

DEN HAAG.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU-ALLEN DIE NIET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN

DEGELUK ONDERWIS IN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH.

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHIE KERK

58^a NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL: 2234

trokken, zoodat nationaal- en personegevoel meer ver-
eenzelvigd waren? Wij zouden het niet durven beweren.

De twee stroomingen in Z.-Afrika blijven elkaar bestrij-
den. Beyers vindt vooral aanhangers in de Hertzogpartij,
die geenszins door Br. voorliefde uitmunt en die de han-
delingen der Br. troepen tijdens den Boerenoorlog voor
de herinnering verlevendigt. Van andere zijde wordt daar
tegenover gesteld wat Eng. nadien voor Z. Afrika gedaan
heeft en de loyale wijze waarop het deze jongste kroon-
kolonie spoedig een eigen bestaan heeft gegeven. Een noot
van eenigszins anderen klank heeft Sir P. Fitzpatrick aan-
geslagen in een druk bezochte vergadering te Bloemfont-
ein. Hij haalde een verklaring van president Steyn uit de
nationale conventie van 1909 aan. Deze heeft toen de
noodzakelijkheid voor 't tot stand komen der Unie be-
pleit, zoowel voor het Br. rijk als voor Z. Afr., aangezien
zij een gemeenschappelijke vijand hebben, nl. Duitsch-
land, dat, volgens de overtuiging van Steyn, op verove-
ring van Z. Afr. aanstuurde. Hierop waren de strategische
spoorwegen in D. Zuidwest Afr. en de daar genomen milit.
maatregelen gericht.

Met dit al heeft Botha de meerderheid echter klaar-
blijkelijk op zijn hand en komt de geestdrift er toch ook
wel in. Den 2en October was te Johannesburg een groote
vergadering belegd. Duizenden stonden opeengepakt in
Wanderers Hall. Een groot aantal kon geen plaats vin-
den, zoodat bijvergaderingen werden belegd. Onder geest-
driftige demonstratie van de menigte spraken leiders van
alle politieke partijen, inzonderheid van de boerenpartij.
Zij veroordeelden scherp alle pogingen tot opzetten van
den volksgeest tegen Engeland. Moties werden, onder
algemeene instemming aangenomen, waarin werd uitge-
sproken, dat de Britsche zaak in dezen oorlog een recht-
vaardige is en waarin het besluit van Botha om het bevel
tegen Duitsch Z. W. Afrika op zich te nemen, werd toe-
gejuicht.

Uit dit alles blijkt, dat mogen elders om den vijand
van buiten de twisten van binnen ter zijde gezet zijn, in
Z. Afr. hiervan geen sprake is.

Nergens welkom, moeten de arme kerels gedacht heb-
ben, wier aankomst te Panjab in Br. Indië aanleiding tot
een bloedig opstootje is geworden. Zij verlieten Babai
nabij Calcutta om in Canada een nieuw vaderland te gaan
zoeken. Bekend zijn de wederwaardigheden daar onder-
vonden. Zij beriepen zich op hun Br. onderdaanschap en
vroegen in 't groote Br. rijk als broeders beschouwd te
worden. De overheid van Br. Columbië dacht daar anders
over, zij zag in de met weinig tevreden vreemdelingen con-
currenten, die de loonen zouden drukken, zij vreesde
animositeit, kort: zij weigerde de toelating. Na veel over
en weer gedoe, keerden de landverhuizers naar hun land
terug. En daar, vlak bij huis, is hun door een verkeerd
begrijpen nieuw en hard leed overkomen. Door een mis-
verstand geloofden de Hindoes, dat zij niet rechtreeds
naar hun haardsteden mochten terugkeeren, daarom wei-
gerden zij te Panjab in den ter hunner beschikking gestel-
den trein te stappen en wilden zij te voet naar Calcutta
gaan.

Politie en troepen werden uitgezonden om hen dit te
beletten. Maar de met revolvers gewapende landverhui-
zers vuurden op de politieagenten, van wie verscheidene
gedood en gewond werden. In 't hierdoor ontstane gevecht
sneuvelden 16 der zwerfers, die, opgeroepen, opgejaagd,
teruggezonden, nu de gezochte rustplaats vonden, ter
plaats waar zij niet rusten wilden.

De anderen zijn gevangen gezet.
Begrijpelijkwijze heeft dit gisting gebracht. De waar-
heid is al droevig genoeg, maar de chabar anggin maakt
er altijd nog meer van. Alles was nu koek en ei, en nu
juist zoo'n wanklank. Moge het de goede verstandhou-
ding niet bederven, waarvan de aankomst der Br. Indi-
sche troepen te Marseille de sprekende demonstratie is
geworden.

Wij, die ze kennen de slanke, krijgshaftige figuren der
getalbande zwarte krijgers, kunnen ons den indruk voor-
stellen, die hun landing te Marseille gemaakt moet heb-
ben. Wij, die ook kennen de licht ontvlambare geestdrift
der Zuid-Franschen, kunnen ons de ontvangst voorstellen
bij den marsch van de Shiks en Gourkas over de Canne-
bière, die Parijs nu eenmaal te meer aan Marseille mag
benijden. Wij zien de prinsen uit Pendjab en Beloeidjis-
tan, met schitterende diamanten, paarden en edelgesteen-
ten op tulband en kleed, fier op hun levendige volbloeds
gezeten. Wij zien ze de Marseillanen en meer nog de Mar-
seillaansche schoonen op de vensters en balconen der vele
verdiepingen hooge huizen, op de breede stoepen samen-
gepakt, bestrooiende de vrienden uit 't verre land geko-
men, met bloemen, kwistig zooals in 't zuiden met bloe-
men wordt omgegaan, en dan ook, niet te houden achter
de afgezette lijn, dringende tot bij de soldaten, bij de
mooie kerels, om hen te spelden de Fransche kleuren op
borst en arm.

Het zal geweest zijn een zegetocht van verbroedering.
Maar daarbij dringt de vraag zich op, hoe zal 't hun
zijn, als zij komen in meer noordelijk kwartier, gebrek-
kelijk verzorgd als de oorlogsnoodzaak is? Zal dit voor hen, die
daar vinden een ander klimaat, andere levenswijze, andere
voeding, niet dubbel- drievoud hard zijn en daardoor on-
evenredig zware offers eischen.

Voor zoover zij komen uit de warme landen, geeft de
ondervinding onlangs opgedaan met de uit verschillende
kolonies naar Frankrijk overgekomen dienstplichtige kreo-
len reden tot bezorgdheid. Het beste zou zijn hen in 't
Zuiden van Fr. te laten acclimatiseeren en daardoor vrij-
komende Fr. troepen naar 't oorlogstoneel te zenden,

maar zullen de krijgers, overgekomen om aan den oorlog
deel te nemen, zich tevreden willen stellen met garni-
zoensdienst en vriendelijke lonken?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR- OVERZICHT.

De Indische Gids.

De hoofdredacteur van de „Indische Gids“ opent de Octo-
ber-aflevering met een beschouwing over den algemeenen
toestand in Indië, zooals deze is op te maken uit de verschil-
lende mailberichten. De heer Van Heekeren vermeldt, dat
in Indië, na het bekend worden van den grooten Europee-
schen oorlog dezelfde verwarring is ontstaan als hier, maar
dat het de overheid gelukt is het verbroken economisch
evenwicht vrij spoedig te herstellen. De Indische Regeering
is tot dusver geheel berekend voor haar taak gebleken. Ook
bij haar bestaat het vaste voornemen de neutraliteit onzer
overzeesche bezittingen krachtig te handhaven. Met ver-
trouwen wacht schr. den verderen loop van zaken af.

Het volgend artikel, van denzelfden schrijver, is getiteld
„De wereldoorlog en Nederlandsch-Indië“. Het lijkt een
soort schermutseling tusschen den hoofdredacteur (oud-officier
van het Indische leger) en het dagblad „Het Volk“ over de
Dreadnought-kwestie, Watergeuzen en Imperialisme.

De heer V. M. A. Beguin houdt eene beschouwing over
groenbemesting in de theecultuur, die z.i. op Java veel te
wenschen overlaat. Schrijver beveelt de Leguminosus bemes-
ting aan, welke in Europa wordt toegepast; hij acht deze
een grondverbetering bij uitnemendheid en die der toe-
komst bij de theecultuur op Java.

Een vrij uitvoerige beschouwing van den heer F. van
Peski, hoofdadministrateur van den Batjan Archipel Maat-
schappij, bevat de beschrijving eener exploitatie van het
eiland Misool, resultaat van persoonlijke waarneming. Een
kaartje verduidelijkt den tekst.

De heer A. de Braconier publiceert „twee sproken van de
zee“, n.l. de legende van P. Rang Manjang en de legende
van de rots met de menschenhand, de eerste opgeteekend uit
den mond der Atjehsche bevolking door den wijlen luitenant
W. van Kregten.

Verder bevat dit Nr. van de „Indische Gids“ de gewone
maandelijksche rubrieken.

De Europeesche vrouw in Indië.

No. 8 van het Seriewerk „Onze Koloniën“, onder redactie
van R. A. van Sandiek, is gewijd aan het leven der Euro-
peesche vrouw in Indië; schrijfster is Mevr. B. van Helsdingen-
Schroovers, te Djember, de echtgenote van een con-
troleur. Het standpunt, hetwelk Mevr. van Helsdingen in-
neemt, is eenigszins bekend uit haar voordrachten over dit
onderwerp, in den loop van het jaar 1913, hier te lande
gehouden.

Hoewel niet gezegd kan worden, dat de schrijfster Indië
van de zwartste zijde bekijkt, geeft haar geschrift toch geen
opgewekt beeld van het leven der Europeesche dames in
Indië.

Geven wij haar even het woord: „Het is een vrij centon-
ig bestaan, dat de vrouw er in den regel heeft, al tracht
zij het dikwijls, bij gemis aan beter, op te vullen met aller-
hande voos gedoe. In de grootere steden kan men zijn ken-
nissen kiezen, men vormt zich aldus een sympathieken
kring, waardoor men althans een heel aardig surrogaat heeft
voor de Hollandsche gezelligheid. Ik zeg: surrogaat. Och
ja, meer dan dat is het niet, kan het niet zijn in Indië, met
zijn steeds vlottend Europeanendom. Nergens, nergens im-
mers blijft men, altijd zwerfend, altijd zoekend, tot men
ten slotte, met een zucht van verlichting, na volbrachten
plicht, huiswaarts keeren mag, en in het vaderland de rust
en intimiteit vindt, die Indië ons met geen mogelijkheid
geven kan“ (bl. 18).

Het gewone Indische huishouden legt niet genoeg
beslag op den beschikbaren tijd der vrouw. In de meeste ge-
vallen houdt zij als minimum drie dienstdienden. De vrouw
des huizes, vooral als zij een Indo-Europeesche is, acht zich
veel te voornaam om zelf ook maar een vinger uit te steken;
daar heeft zij immers haar menschen voor. Zij beveelt,
maakt zich boos als het niet volgens haar zin gebeurt en
klaagt over de bedienden op haar bezoeken aan de vrien-
dinnen. Verder besteedt zij den dag aan wat praatjes met de
vriendinnen, wippen in een schommelstoel, romannetjes
lezen, uitzien wat de burens doen, om daaruit conversatie-
stof te distilleeren, enz. Alles even nutteloos en beuzelach-
tig. Oceanen van tijd en werkkracht worden op deze wijze
vermorst“ (bl. 25).

Schrijfster besluit met de sympathieke woorden:

„Uitgebreide arbeidsvelden liggen er nog braak. Verbete-
ring op sociaal gebied, ook voor de Inlanders, dat jeugdige,
groeijende volk, dat, door een liefdevolle hand in een juiste
richting geleid, een schoone toekomst tegemoet gaat. Laat
het de Europeesche vrouw in Ned.-Indië zijn, van wie de
latere kroniekschrijvers getuigen, dat zij het vele mooie en
goede hielp tot stand brengen, de hand leende, en het volk
ophief, dat zijn eerste wankele schreden doet op den weg naar
de universele ontwikkeling en cultuur.

Laat het de Europeesche vrouw zijn, die betere zeden, gun-
stiger levensomstandigheden brengt in Ned.-Indië, laat het
in het kort de vrouw zijn, die er schoonheid brengt!“

Over den opkomenden middenstand in de Inlandsche maatschappij en coöperatie.

Ter Landsdrukkerij te Batavia verscheen het verslag van
het Volks-credietwezen, loopende tot ultimo Juni 1914. Het bevat
o.m. onder bovenstaand opschrift een hoofdstuk, waarvan
hier een uittreksel volgt:

Er valt waar te nemen een toenemende drang van Inlan-
ders tot het oprichten van vereenigingen in het bijzonder
voor handel en nering. Eenige daarvan dragen stellig het
kenmerk van te zijn firma's of maatschappijen, waarbij
de aaneengesloten alleen een actief aandeel in het beheer
nemen. De statuten van die vereenigingen leveren soms een
mengelmoes op, dat niet is aan te passen aan de bestaande
wetgeving en veel meer doet denken aan de coöperatieve
vereeniging volgens het Nederlandsche recht, t.w. een vere-
eniging van personen met een veranderlijk aandeelkapitaal.
Het lijdt dan ook geen twijfel, dat de wettelijke rege-
ling van de coöperatie in een gevoelde behoefte zal voorzien.

Andere vereeniging komen tot stand op het initiatief van
enkele vooruitstrevenden, wien het gelukt onder de leuze
van vooruitgang tien- en honderdtallen aandeelhouders of
leden te werven voor het geven van bijdragen, zonder dat
de laatsten nu eigenlijk precies weten wat zij beoogen, doch
gepaaid worden met allerlei verwachtingen. De hier be-
doelde associaties, zoo die al niet spoedig door verkeerd
beleid te gronde gaan, eindigen dikwijls daarmee, dat de-
genen, die het initiatief namen, de aandeelen van de ove-

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten Visch, Vleeschwaren Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog,
Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Kledingmagazijnen P. VAN DEN BRUL

AMSTERDAM

Nieuwendijk 184.

DEN HAAG

Veenestraat 15.

HOORN

Groote Noord 9.

LEEWARDEN

Nieuwe Stad 94.

ONZE GEMAAKTE

HEEREN-, JONGEHEEREN-
en KINDERKLEEDING

is BEKEND SOLIDE en munt
uit door Eleganten Pasvorm
en KEURIGE AFWERKING

Kleedermakerij van den eersten rang

VOOR INDIË.

De aangenaamste, mooiste
en nuttigste bezigheid is
zeker het **Fluweelplett**

en Schilderen. Onderricht bij

Firma TENZER, Noordeinde 139a, Den Haag

Magazijn en Fabriek van Schildersartikelen,
voorwerpen om te Branden, Snijden, enz.

RIJK GEILLUSTR. PRIJSCOURANT VAN HOUTWAREN
tegen inzending van 50 cent franco Indië.

Telefoon
3364.

LOUIS RETËL,

Telefoon
3364.

KOLONIALE WAREN EN COMESTIBLES.

Delicatessenhandel.

Oudste en meest bekende adres in Duinoord en Zorgvliet.

Prima kwaliteit, concurrerende prijzen.

A. J. LINNEWEEVER,

Westeinde 32a - 's-Gravenhage.

Orthopaedisch Schoenmaker

KURKVERHOOGINGEN
OP VERSCHILLENDE MANIEREN.

Laarzen met baleinen, Laarzen met steunwerk, Beugel-
laarzen, enz. enz.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.

rige leden weten op te koop en de zaak voor eigen rekening doorzetten.

In de derde plaats treft men ook pogingen om landbouwers te bewegen tot gemeenschappelijke cultuur of verkoop van gewassen. Aangezien die pogingen, hoe goed ook bedoeld, bij ondeskundigen opzet de kiem van mislukking in zich dragen en de deelhebbers, vertrouwend op het beleid der organisateurs, zich tot een passieve houding bepalen, ligt daarin een groot gevaar verborgen en voor de gezonde coöperatie en voor het prestige der ambtenaren.

In het algemeen geldt ook voor den Inlander, dat coöperatie niet moet worden opgedrongen, doch dat overal waar het denkbeeld reeds sluimert of vruchtbaeren bodem vindt, het op den weg ligt van hen die het wel meenen met de bevolking om leiding en voorbeeld te geven en de organisatie ter hand te nemen.

Door een consortium van Nederlandsch en Duitsch kapitaal werd het denkbeeld geuit, om op groote schaal klappers ter bereiding van copra op te koop en van Inlandsche bezitters van klappertuinen in dezer voege, dat die bezitters zich aaneensluiten in groepen of vereenigingen, welke op zich nemen de geregelde levering van uitsluitend rijpe klappers tegen den prijs van den dag, benevens een aandeel in de winst. Een op het oog aantrekkelijk plan, te meer aangezien de bereiding van copra door Inlanders alleszins te verschenen overlaat en de naam van Java-copra op de markt slecht is.

Dezerzijds werd het denkbeeld alleen voor hoogst geleidelijke toepassing vatbaar geacht, wil men voorkomen, dat de zaak mislukt of door kunstmatige dwang ontaardt in gedwongen levering van klappers.

Aangezien de belanghebbende ondernemers gaen kans zagen kapitaal bijeen te brengen, indien niet dadelijk kan worden aangetoond dat de levering van klappers op groote schaal verzekerd is, is van het plan niets gekomen. Dezerzijds werd aangeraden te beginnen met vrijen opkoop van den gaanden en komenden man, en inmiddels te trachten dorpsvereenigingen van klapperbezitters te vormen. Dergelijke kleine vereenigingen, die voor eigen rekening de klappers drogen en verkoopen, werken in de Zuid-Preanger met goed resultaat.

Hetzelfde is het geval met een Inlandsche vereeniging te Tjiamis, die hare leden de verpande klapperboomen helpt inlossen en tot betere exploitatie brengen.

In hoofdzaak echter blijkt de wensch om te coöpereren het levendigst onder de handelaren en andere niet-landbouwers. Van den wensch der betrokkenen om zich te doen voorlichten door de ambtenaren bij het Volkscredietwezen voor beheer en boekhouding, is reeds elders in dit verslag mededeeling gedaan. Echter valt een zekere schroom waar te nemen, welke sommigen weerhoudt, uit vrees dat opening van zaken zal worden gegeven aan den fiscus.

Teysmannia.

Inhoud van Afl. 7: Dertig jaren Kinacultuur (vermelding der verdiensten van den heer P. van Leersum). — Up and downs in een vogelbestaan, door Olivier (bijzonderheden over levenswijze enz. van watersnippen). — Het vierde Internationale Rijstcongres, gehouden te Vercelli in 1912 (slot), door Dr. P. van der Elst. — De besmettelijke veeziekten, genoemd in de wet op de veeartsenijkunde in Ned.-Indië (vervolg), door Dr. H. J. Smit. — Surrogaten en vervalschingen van thee, in het bijzonder de Mate, door Dr. J. J. B. Duess. — Phalaenopsis Giganta J. J. S., door H. J. Wigman Jr. (beschrijving der z.g. reuze-angrek boelan, waarvan slechts één exemplaar in de geheele wereld in cultuur is, dat deze dagen voor de vijfde maal bloeide in 's Lands Plantentuin te Buitenzorg). — Sprokkelingen op Landbouwgebied (Een nieuw geval van onvruchtbaarheid bij suikerrietgronden. — Djamar Oepas bij Hevea in de F. M. S. — Over aetherische oliën, enz.).

G. E. Rumphius.

In een stukje geschiedenis van Ambon (zie Weekblad voor Indië No. 18, bl. 468 vgg.) vindt men onder meer een afbeelding van het gedenkteekeken, geplaatst op de begraafplaats van den beroemden natuuronderzoeker Rumphius. Het volgende sympathieke bijschrift, betrekking hebbend op den man, eens door den heer Rouffaer zoo karakteristiek „de blinde ziener van Ambon” genoemd, nemen wij gaarne over.

„Dit is het enige stoffelijke gedenkteekeken, dat ons dezen wereldvermaarden botanist en ethnograaf, wiens verdiensten verleden jaar nog werden erkend door de Amerikaanse Regeering in den vorm van de zending van professor Robinson, in herinnering brengt”. Bijzondere waardeering verdient het daarom, dat in het residentie-kantoor door onzen gewestelijken secretaris een bibliotheek is ingericht, waarin o.a. nagenoeg alle werken van Rumphius en Valentijn voorkomen. Hiermede verrichtte de heer Tideman een uitmuntenden arbeid, waarvan nog velen zullen profiteren. Maar dit grafteekeken en deze met zorg en oordeel gerangschikte boekery zijn niet voldoende. Dit is niet de wijze, waarop men den geestelijken adel, die spreekt uit de geschriften van een der bekendste natuuronderzoekers, eert en waardeert. Er bestaan hier zóó verscheidene fondsen, dat er nog best één bij kan. Ik zou wenschen, dat een fonds werd gesticht tot oprichting en onderhoud van een waardig monument ter eere van Rumphius' nagedachtenis. Het zou geplaatst kunnen worden op het nieuwe plein, dat ontstaan zal na demping van den bocht naast den Paketvaartpier, van waar het op zal zien naar Ambon's groene bergen en naar zal blikken op het spiegelende water van Ambon's baai.

De heer Raedt van Oldenbarnevelt, wien de glorie van Ambon's verleden zoo zeer ter harte gaat, en aan wien het denkbeeld ongetwijfeld sympathiek moet zijn, zou het initiatief kunnen nemen”.

De Indische Mercur.

No. 39 bevat o.m.: De suiker en de oorlog, door H. C. Prinsen Geerligts. — Tabak en humor, door Dr. J. Dekker. — Proefstation voor Vorstenlandsche tabak, door P. Hondius Jzn. — Verbod van uitvoer van handelsartikelen. — Kultuurberichten (Theefabriek op de Semarangse Tentoonstelling. — De balatacrisis in Suriname. — enz.). — Kleine mededeelingen (De onlusten in West-Borneo. — Portugeesch Timor. — enz.). — Financiële berichten en verslagen, zóómede de overige wekelijksche rubrieken.

Het Recht in Nederlandsch-Indië.

In de Nos. 1—3 van deel 103 en van dit tijdschrift vinden

*) De schrijver kent schijnbaar niet het bestaan van het Rumphius-gedenkboek, uitgegeven in 1902 ter eere van R., die toen 200 jaar geleden was overleden. Evenals de Rumphius-medaille en het Rumphius-fonds, draagt dit gedenkboek er toe bij de nagedachtenis van R. in eere te houden. (Red.-Com. Kol. Weekblad).

den we, behalve hetgeen onder het hoofd „Jurisprudentie” is bijeengebracht, een tweetal verhandelingen, n.l. De revisie in Nederlandsch-Indië, door Mr. M. Boekhoudt, en Aard en Ontwikkeling van het bezitrecht en rechtskarakter der levering, door Mr. G. André de la Porte.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra-Post; De Sumatra-Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Bandelier; De Banier; De Ind. Gids; De Vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Handelsberichten v. h. Min. van Landbouw; Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Tijdschrift der Mij. voor Nijverheid; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat; Archief v. d. Suikerindustrie in Ned.-Indië; Brochures, enz.

Ingezonden.

Een navolgenswaardig voorbeeld.

Onderstaand schrijven, dat „Boeatan” ontving, vinde hier een plaats als opwekking voor velen, om het goede voorbeeld van den schrijver ook elders te volgen. Red. Comm.

Geachte Directie,

Ik bracht zoeven aan Boeatan terug de verzameling voorwerpen, die de Raad van Beheer zoo vriendelijk is geweest ter mijner beschikking te stellen, om daarmede onze gemobiliseerden leerrijk en prettig bezig te houden.

Voor de in deze betoonde welwillendheid betuig ik hierbij mijn welgemeenden, hartelijken dank. Het is mij aangenaam te kunnen verklaren, dat over het algemeen mijne avondjes succes hadden; er was zelfs meermalen groote belangstelling. Naast mijn hoofdzaak: den menschen wat afleiding te verschaffen, had ik nog een ander, en wel: ook in die kringen de overtuiging te vestigen, dat van onze bruine broeders toch wel met meer kan worden getuigd, dan dat ze „zwart” en „onbeschaafd” zijn, vrijwel het eenige, wat de groote massa van ons volk van de Inlanders in N.-I. weet te vertellen.

Het zal de Vereeniging „Oost en West”, die zoo ontzaglijk veel heeft gedaan en nog doet in het belang van onze koloniën, ook wel voldoening geven, wanneer ik U verklaar, dat bovengenoemd doel blijkbaar bereikt is, zij het dan ook maar in bescheiden kring.

Met de meeste hoogachting,

M. C. v. ROUVEROY v. NIEUWAAL,
Gep. Kapitein der Genie O.-I. L.

Naamlijst van nieuw toetredende leden.

	Contributie
L. J. Harmsen, Direct. Nill-Mij, Den Haag.	f 2.50
H. Kleijn, Kunstschilder, Den Haag.	„ 2.50
B. Harkink Bzn., Samarinda, Borneo.	„ 2.50
Dr. J. J. van Loghem, Priv. Docent Univ., Amsterdam	„ 2.50
Mevr. J. Brug—de Gelder, Nunspeet.	„ 2.50
A. D. E. Abendanon, Den Haag.	„ 5.—
W. A. H. Gelderman, Comm. P. en T., Utrecht.	„ 2.50
E. B. J. Luitink, Dir. Pr. Hendriksch., Paramaribo.	„ 2.50
B. P. Wink, Kap. Inf. N.-I. L., Delft.	„ 2.50
J. E. Bijlo, Inspect. fin. N.-I., Den Haag.	„ 2.50
F. H. de Hoog, O.-I. Ambt., Den Haag.	„ 3.—
F. J. Janssen, Onderwijzer N.-I., Den Haag.	„ 2.50
J. L. Monnier, O.-I. Ambt. Rotterdam.	„ 5.—
J. J. de Jong, Off. v. Gezondh. 1e kl. N.-I. L., Utrecht.	„ 2.50
J. H. Swart, Djokjakarta.	„ 2.50
Mevr. B. L. van der Veen, Den Haag.	„ 2.50
Mevr. Einthoven, Den Haag.	„ 2.50
Mevr. Steinbuch, Den Haag.	„ 2.50
F. Blijdorp, Onderwijzer N.-I., Arnhem.	„ 2.50
R. H. Rijkens, Landbouwkundige, Den Haag.	„ 2.50
B. G. ter Brake, Referendaris B. B., Bussum.	„ 3.—
H. Carpentier Alting, Advis. Iul. Credietwezen, Amersfoort.	„ 3.—
J. L. W. Grootenboer, Subst. Griff. Landr. N.-I. Den Haag.	„ 2.50
H. A. Hoeezo, Ass. Resident B. B., Den Haag.	„ 2.50
D. Hubenck, Vecarts N.-I., Den Haag.	„ 2.50
A. C. de Jongh, Ingen. Mijnwezen N.-I., Den Haag.	„ 2.50
P. Kopejan, Leeraar M. O., N.-I., Arnhem.	„ 2.50
L. P. van Leeuwen, Comm. 1e kl. P. en T., Den Haag.	„ 2.50
J. A. M. Mac Leod Manuel, Adj. Chef S.S. N.-I., Rijswijk.	„ 2.50
A. Meulemans, Civiel Gezagh. N.-I., Den Haag.	„ 2.50
G. W. J. Moorrees, 1e Luit. Inf. N.-I. L., Arnhem.	„ 6.—
A. Nanning, 1e Mach. Gouv.-Mar. N.-I., Utrecht.	„ 2.50
J. de Nijs, Ambt. Mijnwezen N.-I., Nijmegen.	„ 2.50
J. M. Roos, 1e Luit. Inf. N.-I. L., Venlo.	„ 2.50
L. A. Slot, Onderwijzer N.-I., Zwartsluis.	„ 2.50
Dr. J. J. Smith, Chef Herbarium D. v. Landbouw N.-I., Leiden.	„ 2.50
F. W. Wardenaar, Ambt. S.S. N.-I., Scheveningen.	„ 6.—
H. J. C. van Rietschoten, Ambt. B.B., Locarang, N. O.-Indië.	„ 2.50
J. E. Timmer, Majoer Art. N.-I. L., Weltevreden.	„ 2.50
D. H. Boelhouwer, Ambt. Boschwezen N.-I., Den Haag.	„ 2.50
A. Kuipers Hzn., Electro-Ingenieur, Groningen.	„ 2.50
E. R. Regenburt, Ambt. Boschwezen N.-I., Den Haag.	„ 2.50

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

PASSAGIERSLIJST

Van het Nederl. S.S. „Kawi”:

Vertrokken van Rotterdam naar Ned.-Indië 3 Oct. 1914: Zuster L. Atema; N. C. Athorne; J. Bakker en echtgen.; E. Bentzen en echtgen.; A. P. Bles, echtgen. en kind; F. R. Böhtlingk en echtgen.; H. A. J. Braicks; Meijuff. G. Burgemeestre; R. Egeter; B. van Emden; J. A. Gase; K. M. Gleesen; Meijuff. J. Goedhuys; C. C. Heiberg; F.

Teleph. Intercomm. 5492. **Vleeschhouwerij** Teleph. Intercomm. 5492.

Valkenboschplein 3.

GERARD BLONK.

Moderne Exploitatie.

Levering uitsluitend prima kwaliteit.

DORDTSCHER BANK

'S-GRAVENHAGE - KNEUTERDIJK 12-14
behandelt alle Bankzaken.

Gebroeders Domhoff

Hofkleermakers van Z. K. H. den Prins der Nederlanden.
's-Gravenhage Rotterdam
Parkstraat 8. Mosseltrap 5-6-7.

Heeren- en Dames-Kleermakerij.
Uitrustingen voor Oost- en West-Indië.
Uniformen voor Zee- en Landmacht.
Rij- en Automobielkleding.
Galakleding en Ambtsgewaden.

Amsterdam Nijmegen
Heerengracht 422. Graafsche weg 9.

Tandborstels, Badmutsen, Sponsen Bandages en Gordels.

WED. G. STREITWOLF,

Telefoon 2413.

105, Noordeinde 105.

TOKO BOGOR,

Suezkade 122b. Telefoon Haag 3472

SPECIAL ADRES voor de beste Indische Ingrediënten.

Ontvangen prima kwaliteit
GOELA DJAWA.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWELN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

LEVERING VAN ALLE STUDIEBOEKEN.

School-, Schrijf- en Teekenbehoeften,
benodigd voor de H. B. S., Gymnasium en andere
Inrichtingen van Onderwijs.
(Kaften en etiketteeren gratis).

Boek- en Kantoorboekhandel.

E. VAN ANDEL,

voorh. S. M. VAN DELDEN.

WEIMARSTRAAT 16a, bij de Suezkade. DEN HAAG

Zuid-Hollandsch Koffiehuis

GROENMARKT 37 — DEN HAAG.

CAFÉ RESTAURANT.

DINERS van 5—8 uur, vanaf f 1.—, f 1.50 en hooger
Grootste Biljartzaal van 's-Gravenhage, 12 Biljarts

J. F. P. A. van Heumen, echtgen. en 3 kinderen; B. J. G. Hogewind; Howatson, echtgen. en 2 kinderen; D. Hulst, echtgen. en kind; J. Hutchinson; W. Jager Gerlings Jr., echtgen. en 2 kinderen; P. T. Justesen en 5 kinderen; T. B. Kerkeide; Mej. J. Kok; S. C. van Leeuwen; A. A. E. Lenné en echtgen.; Mevr. N. v. d. Leuy-Pater; Mevr. W. G. L. Lucardie-Bervoets; M. J. Luikinga; C. M. Luyks; Mej. Luyks; G. v. d. Maesen de Sombref; A. Müller Nico; Mevr. D. A. C. v. Nahuys-Hoogewerff; D. Rens, echtgen. en kind; H. Rogge; G. J. van Schaik, echtgen. en 3 kind.; M. J. Scheffer en echtgen.; Meuff. M. L. Seibert; J. van Staal, echtgen. en kind; Zuster G. Strabbing; E. E. Tjabring; Mevr. K. K. G. A. Vrijman-Rab en kind; K. van Wel; G. J. Welter; Meuff. C. F. de Wit; Zuster I. Wulfse; Mej. W. A. IJlst; Meuff. Zeydel.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Bij den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag, zijn verkrijgbaar alle gidsen voor onze Oost-Indische bezittingen, uitgegeven door de Vereeniging "Touristenverkeer" te Batavia.

In de Leeszaal, Heulstraat 17, Den Haag, liggen ter lezing:

1. DOCUMENTEN VOOR DE ECONOMISCHE CRISIS VAN NEDERLAND IN OORLOGSGEVAAR, uitgegeven door de Afdeling Documentatie der Koninklijke Bibliotheek; Afl. 1 en 2.
2. ENGELAND IN OORLOG VOOR DE GEWAARBORGDE RECHTEN VAN KLEINE NATIES; vertaling van het Engelsche Witboek.
3. MEDEDEELINGEN VAN HET BESOEKISCH PROEFSTATION; nos. 9 en 10.

Van het Informatie-bureau:

Telefoonopzichters der 2de kl. voor den Post-, Telegraaf- en Telefoon dienst in Ned.-Indië.

Voor den post-, telegraaf- en telefoon dienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd telefoonopzichters der 2de klasse, aan wie, indien zij kunnen bewijzen praktisch ervaren te zijn, eene bezoldiging van f 200 's maands kan worden toegekend. Aan de betrekking van telefoonopzichter der 2de klasse, waartoe men e.g. kan worden bevorderd, is verbonden eene bezoldiging van f 225 's maands, met twee driejaarlijkse verhoogingen van f 50 's maands, alzoo tot een maximum van f 325 's maands.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behoeven zich, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van:

- a. hunne bewijzen van bekwaamheid;
- b. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven na dagteekening dezer bekendmaking door den burgemeester hunner woonplaats;
- c. hunne geboorte-akte;
- d. een door den betrokken burgemeester afgegeven certificaat van voldoening aan de Militiewet.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en e.g. het aantal zijner kinderen.

door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

- a. overtocht voor Gouvernementsrekening als passagier der 2de klasse, e.g. ook voor het wettig gezin;
- b. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, ten bedrage van f 750;
- c. voor gehuwden uitkeering van eene maand activiteitsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijkscontributie ten behoeve van het Weduwen- en wezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
- d. eene voorloopige bezoldiging van f 100 's maands, ingaande met den dag van inschepping naar Nederlandsch-Indië tot dien waarop het activiteitsstraktement ingaat.

De activiteitsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Electro-technisch Ingenieur voor het departement van gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië.

Voor de afdeling „Electriciteitswezen“ van het departement van gouvernementsbedrijven in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een aspirant-ingenieur of ingenieur met Hoogschool-diploma voor electro-techniek; de aspirant-ingenieur op eene bezoldiging van f 300 's maands, de ingenieur op eene bezoldiging van ten minste f 400 's maands en met verdere driejaarlijkse verhoogingen van f 100 's maands tot een maximum van f 1000 's maands.

De rang van ingenieur wordt na twee jaren dienst als aspirant-ingenieur bereikt.

In verband met gebieken bekwaamheid en ervaring kan de aanstelling als ingenieur plaats hebben, met toekenning al dadelijk van een of meer der bovenbedoelde verhoogingen.

Aan de uitzending is verbonden:

- a. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ad f 1500;
- b. indien de betrokkene gehuwd is, uitkeering van het bedrag van éne maand activiteitsstraktement ter tegemoetkoming in de huwelijkscontributie ten behoeve van het Weduwen- en Wezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
- c. overtocht naar Batavia als gouvernementspassagier der 1ste klasse, casu quo ook voor het wettig gezin;
- d. eene voorloopige bezoldiging van f 150 's maands indien de uit te zenden persoon als aspirant-ingenieur wordt aangesteld en indien hij als ingenieur aangesteld wordt van f 250 's maands, ingaande met den dag van inschepping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de activiteitsbezoldiging, volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië, ingaat.

De uit te zenden persoon zal zich schriftelijk moeten verbinden tot teruggave aan 'slands kas van de gelden welke aan hem en te zijnen behoeve zullen zijn voldaan, zoo wegens tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting als wegens overtocht naar Nederlandsch-Indië, bijaldien hij binnen vijf jaren na zijne aankomst in Indië, om andere redenen dan wel bewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten

eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), uit 's Gouvernements dienst wordt ontslagen of indien hij niet binnen den hem aan te wijzen tijd naar Indië vertrekt, dan wel de reis derwaarts moedwillig afbreekt.

Zij, die in aanwerving wenschen te komen, moeten zich vóór 10 October a.s. bij een op zegel geschreven request bij het Departement van Koloniën aanmelden, onder overlegging van:

- 1o. hun diploma en bewijzen van bekwaamheid;
- 2o. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven door den burgemeester hunner woonplaats;
- 3o. een bewijs van voldoening aan de Militiewet, afgegeven door den burgemeester der gemeente waarvoor zij ge loot hebben, en
- 4o. hunne geboorte-akte.

De requesten moeten de mededeeling inhouden of de sollicitanten al dan niet zijn gehuwd en casu quo het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden persoon wordt vóór zijn vertrek aan een geneeskundig onderzoek onderworpen, opdat blijke of hij lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

De activiteitsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 pct. ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 pct. voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Wezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden éne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 pct. 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk éne maand bezoldiging, te voldoen op de zoeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éne maand, door ongehuwden eenmaal.

De contributiën wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage ahangende van de leeftijden van man en vrouw.

(Ned. Staatse. van 25 Sept. 1914 No. 225).

Officieele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 21 Augustus 1914, No. 67. Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de procureur bij den R. v. J. te Makassar C. J. L. W. Eekhout, de commies F. E. L. Knust Graichen.

Benoemd: tot kantoorchef 3e kl. E. A. O. Schubert, tot lid van den R. v. J. te Soerabaja Mr. J. A. J. Jansen, tot directeur der ambachtsschool voor Inlanders te Batavia T. W. Groot, tot onderwijzer 2e kl. J. L. Dalmijn.

Belast: met de waarneming der betrekking van commissaris van politie 1e kl. C. C. M. Roosen, van directeur van 's Lands gevangenis te Serang J. W. Hagedoorn, van ambtenaar voor Chineesche zaken te Batavia J. A. M. Bruineman.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van den landraad te Meester-Cornelis Mr. B. Th. A. van Westerouen van Meesteren.

Geplaatst: in de res. Banka en Onderh. de controleur G. A. Brunet de Rochebrune.

Benoemd: tot onderwijzeres te Djokjakarta mej. I. J. ten Oever en mej. J. A. ten Oever, te Batavia mevr. H. W. J. Lubberink-Smit en mej. F. de Sonnaville.

Militair Departement.

Bevorderd: tot 1e luit. der inf. Th. C. Lindgreen. Ingetrokken: op verzoek het ontslag van den off. van gezondh. M. Kievit.

Geplaatst: te Bandoeng de kapitein der mil. administratie H. C. E. Karsten.

Uit de Javasche Courant van 25 Augustus 1914, No. 68.

Civiel Departement.

Verleend: 8 m. verlof aan den opzichter C. A. Carlier, 9 m. aan den architect A. Mijboom.

Ontslagen: op verzoek eervol de bouwkundige F. O. Horster, de administrateur 3e kl. C. A. L. Scheldwacht en L. F. Carlier.

Benoemd: tot ingenieur J. H. Schreuel, tot inspecteur opiumregie W. P. B. van Bijlert, tot 2en commies F. Ketter, tot hoofdstationchef J. M. Rosel, tot opzichter B. Kok, tot adj. inspecteur veertienjarige dienstdienst J. K. F. de Does, tot ingenieur Ch. L. Bolten, tot technisch ambtenaar C. A. van den Steen, tot gouv.-geneesheer Dr. J. Ch. W. F. Winckel, tot ingenieur A. G. Golliez.

Belast: met de waarneming der betrekking van inspecteur van financiën P. J. A. A. Cremer, van directeur der kweekschool voor Inl. onderwijzers te Bandoeng J. Scholte, van directeur der Landsgevangenis te Malang S. Uden Masman, van directeur der opleidingsschool voor Inl. ambtenaren te Magelang B. Hoekstra, te Oengaran F. B. Sanders.

Benoemd: tot tijdelijk civiel-gezaghebber te Palembang P. E. E. J. le Cocq d'Armandville.

Toegevoegd: aan den ass.-resident van Boni de adm. ambtenaar J. P. Verheul.

Geplaatst: te Tegal de onderwijzeres mej. M. A. van den Berg, te Tandjoengpoera de onderwijzer B. Adolf.

Benoemd: tot onderwijzeres te Padang mej. M. M. J. H. Reijers, te Soerabaja mevr. W. J. A. E. Jongenius-Lorrier, tot onderwijzer te Semarang B. Bouwman.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gezondh. Dr. Ch. W. F. Winckel, de kolonel bij den geneeskundigen dienst P. van Vliet.

Geplaatst: bij het 13e bat. de kapitein J. W. de Bruine, bij het 7e bat. de majoor K. P. A. M. von Raesfeld Meijer.

Overgeplaatst: bij het 3e bat. de majoor J. Spoel, naar Willem I de off. v. gezondh. M. Kievit.

Geplaatst: te Batavia de kapitein J. E. Jantze, bij het 4e bat. de kapitein P. L. Stennekes, bij het 7e de kapitein W. Lasonder.

Overgeplaatst: bij het 10e bat. de kapitein W. B. Regenhart, bij het 15e de 1e luit. J. C. van Nohuys.

Geplaatst: te Batavia de apotheker C. H. L. Heegwisch, te Batavia de off. v. gezondh. J. E. Polak, W. C. de Haas en P. Broertjes.

Overgeplaatst: naar Tjimahi de off. v. gezondh. I. Ch. Baggelaar, naar Batavia de id. Dr. L. Balner, naar Salatiga de 1e luit. der cavalerie H. W. L. Schram, naar Soerakarta de 2e luit. der cavalerie H. J. A. Kamps.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON

GROENMARKT 27

TELEPHOON No. 2512

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN. □
□ □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

Koninklijke

Brood- en Beschuitfabriek

LENSVELT NICOLA

VEENESTRAAT 23 - DEN HAAG.

Lunchroom.

Specialiteit HAAGSCHE BESCHUIT.

Roggebrood in blik voor Export.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

's-Gravenhaagsche Manege,

Kazernestraat 46-48. - Telefoon 3065.

Oudst Etablissement.

1ste Klasse Rijonderwijs.

R. J. J. HIEMSTRA, Directeur.

Marque Deposée „AU-CONDOR”

LA HAYE PAYS BAS. PLEIN 8.

FRED. MOMMAERTS-DEGGELLER

Tabacs, Cigares et Cigarettes de toute 1re qualité

Exportation Importation

EMBALLAGE SPÉCIAL POUR LES INDES

C. J. DE Gilde,

PHOTOGRAAF.

ZOUTMANSTRAT 47. DEN HAAG.

Specialiteit voor het maken van
Binnen- en Buitenopnamen.

Bekroond op de 4de Tentoonstelling te Ivry-sur-Seine
met de Gouden Medaille, 28 Maart 1914.

LUXE BROODFABRIEK

PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

Hebt Gij onze BESCHUIT al geproefd? Ook
de Zoute BOLLETJES, STENGELS
KRAKELINGEN, enz.?

Th. VAN LEIPSIG, Delft, Wijnhaven 3,
Boekdrukkerij, Kantoorboekhandel, Lederwaren, enz.

Moore's Vulpenhouder

beslist niet lekkend. . . . f 7.00

Zending franco tegen postwissel. — — — — —
Rembours 15 cents verhooging.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Frederik Hendriklaan 155.**

Vijf Dames voor pianolessen.

Een Heer voor muzieklessen.

Een Dame voor kantoorwerkzaamheden in Indië.

Twee Dames voor teeken- en schilderlessen.

Twee Dames voor lessen in de Fransche-, Duitsche- en Engelsche taal.

Eene Dame voor lessen in de Fransche taal.

Vijf Dames als kinderjuffrouw naar Indië.

Een Dame als hoofd der huishouding.

Een dame voor Fransche en Italiaansche conversatielessen.

Eene dame voor Paedagogische adviezen.

Eene Dame voor handwerklessen.

Drie Dames voor Vioollessen.

Een Dame voor zanglessen.

Eene Dame voor schrijf-, kopiëer- en vertaalwerk.

Een Dame voor lessen in machineschrijven, stenografie en moderne talen.

Een Dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken

Een Dame voor opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.

Een Dame voor lessen aan spraakgebrekkigen.

Twee Dames voor het waarnemen der huishouding.

Een dame als Lectrice of Dame van Gezelschap.

Een Dame als Stenotypiste voor Indië.

Drie heeren voor lessen in de Maleische en Javaansche taal en Indisch Staatsrecht.

Een Dame voor het waarnemen der huishouding.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van „Oost en West”, geen direct belanghebbende, worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verlenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeustr. 100, 's-Gravenhage,	{	Javaansch. Maleisch,
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden	{	Javaansch. Maleisch. Madoereesch.
H. TH. KAL, Laan van Meerdervoort 239 's-Gravenhage,	{	Javaansch. Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, van Speijkstraat 1, Utrecht,	{	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma **MARTINUS NIJHOFF**, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

De Kolonie Suriname, door **REMAN IRIS**;

II. **De Kolonie Curaçao**, door **M. VICTOR ZWILSEN**, Oud-Recteur van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankieerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**

Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**

Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

HOOGENSTRAATEN's

Soepen en Saucen de geurigste!

HOOGENSTRAATEN's

Fijne Groenten de fijnste!

HOOGENSTRAATEN's

Groenten blauw etiket de prijswaardigste!

W. HOOGENSTRAATEN & Co., Hofleveranciers
Leiden.

„TRANSVALIA”
PRINS HENDRIKSTRAAT 74
DEN HAAG.

Ondergoederen

ook in echt Jaeger

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”

Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.

Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electric Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.

PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.

J. DEN HARTOG.

gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

**Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels**

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

J. C. P. HOOGVEEN,

Hofleverancier

van H. M. de Koningin en van H. M. de Koningin-Moeder.

Wijnen, Comestibles, Thee.

UITSLUITEND 1ste KLAS KRUIDENIERS EN
INDISCHE WAREN.

Fred. Hendriklaan 141. Bezuidenhout 10.
Tel. S. 429. OPGERICHT 1811. Tel. H. 535.

TELEFOON H 7057

C. P. A. NICOLAÏ

Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN

Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.

Dunklerstraat 33 hoek
Valeriusstraat.

1ste Rotterdamse
Maatschappij van verzekering op het leven
Oudehavenkade Nr. 1. Plan C, Rotterdam.
Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.
Levensverzekering
in elken vorm.
Hoofdvertegenwoordigster voor Ned. Oost-Indië
Firma **COSTER VAN VOORHOUT & Co.**
te Soerabaia.

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEG — ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

GOUDA KAARSEN

Onovertroffen in kwaliteit!

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . . f 2.40
gebonden . . . . . - 2.90

Indisch Restaurant
Vereeniging „OOST EN WEST”
LAAN v. MEERDERVOORT 187
Telefoon 2655.

INDISCHE KOKKIE
GROOTE VERScheidenheid van
OOSTERSCHE GERECHTEN.

Zorgzame en zindelijke bereiding verzekerd.
Billijk tarief.

TJOBALAH SATOE KALI,
TEMTOENANTI DATANG KEMBALI.

Diners vanaf f 1.75.
Plat du Jour à f 1.25.

Uitzending van allerlei Schotels en Gebakken met verhooging van bezorgloon.

Ongetwijfeld is het .....

KOLONIAAL WEEKBLAD

voor alle deelen des lands een der meest doeltreffende Advertentiebladen.

DISTILLEERDERIJ EERSTE KLASSE

Likeurstokerij „DE GEKROONDE LELIE”.

Jenever Brandewijn Cognac

Gestookte Citroen, Oranjebitter

Fijne Likeuren in alle sterkten en hoeveelheden verkrijgbaar.

MOBACH & Co. ZUID BINNENSINGEL 20
DEN HAAG TELEPHOON H. 1984.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafrâchissements NOORDEINDE 44,

Steeds verkrijgbaar onze van ouds bekende Indische SPEKKOEK à f 1.20.

Brengt een bezoek aan **BOEATAN**
Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID

Meubelhuis 19 PRINS HENDRIK- PLEIN 19

heeft heden te koop:

- 1 noten Zilverkastje met kristal en Zilverwerk f87.50; 1 massief noten gebeeldhouwd Salon-Ameublement, bekleed met marineblauw velours f175; 2 oude Schilderstukjes f26; 1 massief koperen Pendule met Candelabres f55; 1 Landmeter op statief f30; 1 mahonie Salon-Ameublement met Tafel, goudgeel velours en Tafelkleed f200.
- 1 verstelbare Divan f14.
- 1 mah. gelakte Damesschrijftafel f22.50.
- 1 echte leeren Clubfauteuil f35.
- 1 eiken Boekenkast f34.
- 1 „ Linnenkast f37.50

en nog 1001 artikelen. 8688

HET BLOUSEN-HUIS,
PH. BIJMAN.
HOOGSTRAAT 21. DEN HAAG. Telefoon 7293.

BLOUSES. PEIGNOIRS COSTUUMROKKEN JAPONNEN

in alle genres. Extra groote maten.

A. Th. VAN DER BUNT,
ZOUTMANSTRAAT 38. TEL. 3581.

Modes

OPENING VAN HET SEIZOEN.

Gegarneerde Hoeden voor Dames.

Voorheen 1e Verkoopster van M. C. M. DE HAAS. 1141

OORLOG IN NEDERLAND

Gedurende de Mobilisatie zal door onze firma **ALLE WIJNEN** tegen Engros prijzen verkocht worden voor Militairen en Zieken 50% extra

AANBEVELEND,
R. J. ZORGE DE RAUMONDE,
DEN HAAG: Witte de Withstraat 1a.
Rotterdam—Groningen.

Gedurende de Mobilisatie **GEEN** export naar Indië. 8504

GROBBE - COMESTIBLES

's-Gravenhage, Scheveningen, Rijswijk, v.h. J. L. MEIJS & Zn.
Bankastr. Theresiastr. 87. Fred. Hendrikl. 70. Willemstraat 9.
Tel. 226. Tel. 444. Tel. 306. Tel. 49.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Ontvangen een zeer mooie en uitgebreide collectie

VIYELLA.

:: Effen, strepen en ruiten. ::
BESLIST KRIMPVRIJ.

De ideale stof voor Blouses, Kinderjurken, enz.
f 1.40 per Meter.

A. A. BOLT, Confiseur-Pâtissier.

Bankastraat 4c, 4d, 4e, 4f. Hofleverancier. 'S-GRAVENHAGE.

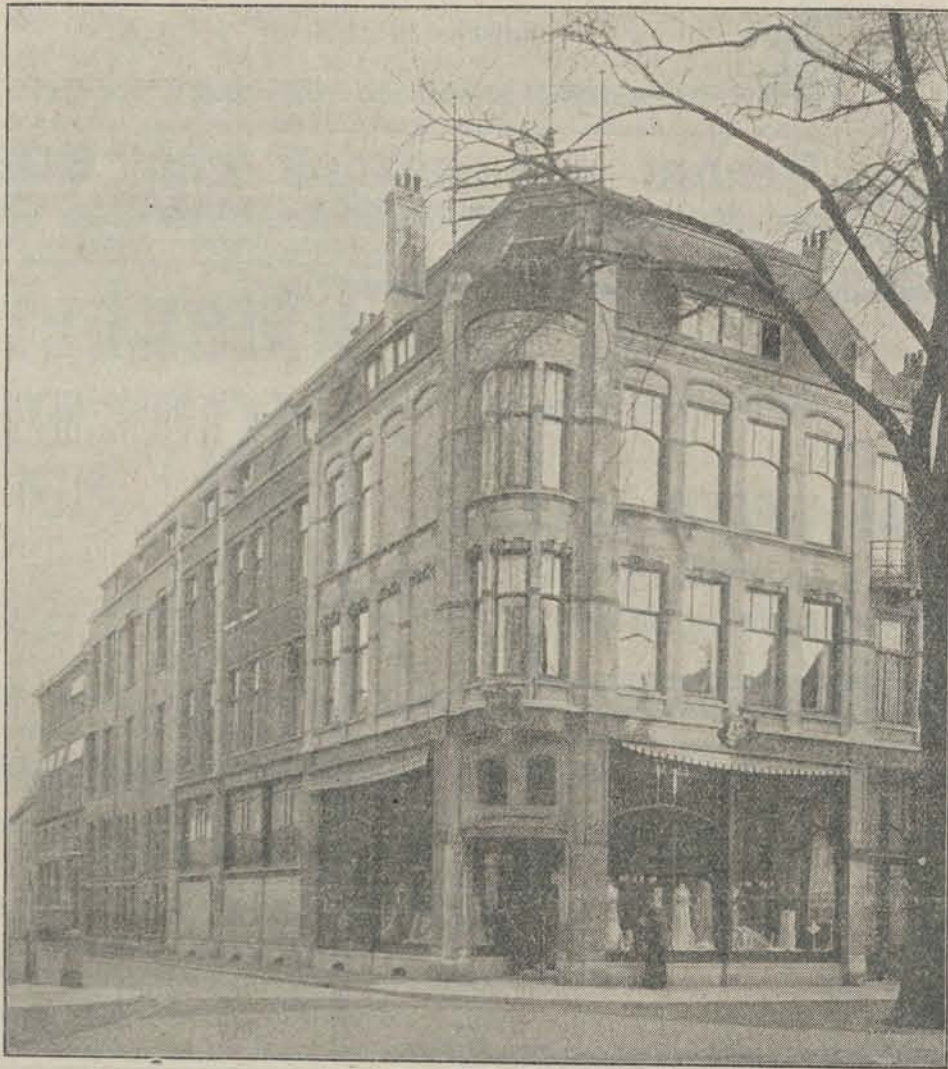
ECHE INDISCHE SPEKKOEK.

Ook verkrijgbaar in „BOEATAN”, Heulstraat 19.

C. A. VAN MONSJOU. VALKENBOSCHPLEIN 15
DEN HAAG.

TELEFOON 2167.

Horloger - Opticien.

Fournisseurs de S. M. la Reine.

Fournisseurs de S. M. la Reine Mère.

Specialité de SOIERIES.

Lainages, Cotons, Dentelles.

ROBES MI-CONFECTIONNÉES.

Dentelles de Bruxelles Veritables.

Téléphone 2155

Maison de Nouveautés
Compagnie Lyonnaise

9 Kneuterdijk - LA HAYE.

**Kunstzalen
d'Audretsch.**

HOOGHE WAL 16A.,
'S-GRAVENHAGE.

**Voortdurende
Tentoonstelling**

van

**Schilderijen, Etsen en
Kunstvoorwerpen.**

Geopend van 10-5,
Zondags van 2-5 uur.

Vrije Toegang.

J. A. M. MULDER, Uurwerkmaker.

Noordeinde 182-184 - Den Haag.
TELEFOON 7413.

W. P. de BOCK

PIET HEINSTR. 71-73. TEL. 1769.

**BADEN,
GEIJSERS.**

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
VALERIUSSTRAAT DEN HAAG
- Tramhalte Lijn 3 -

Eenig adres voor hen die zich goed
en voordeel van nieuwe of Tweede-
hands Meubelen willen voorzien.

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.